

БОРОТЬБА ЗА СТАНОВИЩЕ АМЕРИКИ В ВІЙНІ

ВАШИНГТОН. — Сенатор Бора, республіканець, член сенатського комітету для заграничних справ, виступив з публічною заявою, що на його догад Гітлер ніколи не важиться на такий крок, який міг би довести до загальної війни.

Бора сказав далі: „Ми находимося в такому положенні, що ми чуємо, що мусимо щось зробити в справі законодавства про нейтральність. Однак, це, що ми зробимо, буде залежати переважно не від того, що буде написано в законі, але від того, що ми будемо вважати за відповідне зробити поза законом“.

У своїй промові на бенкеті одної ірландської організації сенатор Рейнолдс сказав, що в Америці несеється англійська пропаганда за приступлення Злучених Держав до війни по стороні Англії й Франції. Він осуджував політику Німеччини й Італії супроти меншин, але взивав американців не дивитися на англійськими інтересами.

О. Чарлз Коклін виступив на радіо знову за заклик до ізоляційної політики Америки. У Бостоні виступив Волтон Ковл, юнітаріанський проповідник з Толіда, Огайо, з критикою о. Кокліна, закінчуючи йому взорування своєї пропаганди на Гітлера.

СЕКР. ПЕРКІНС ПРОБУЄ РОЗВ'ЯЗАТИ ВУГІЛЬНЕ ПИТАННЯ.

ВАШИНГТОН. — Секретарка праці Перкінс приказала Джанові Стілменові, начальникові урядового бюро для переговорів, щоби він взявся посередничити в непорозумінні між власниками й робітниками копалинь м'якого вугля в апалачійській окрузі.

КАМПАНІЯ ЗА ВИЧИЩЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ.

НЬО ЙОРК. — На річному бенкеті в День Джефферсона, улаштованім Краєвим Демократичним Клубом у готелю Комодор, виступили прокуратори Джан Бенет та Джан Кегіл за заклик до Демократичної Партії викинути з партії всіх людей, зв'язаних з урядовою корупцією.

КАНАДІЙСЬКІ НІМЦІ ПРОТИ ГІТЛЕРА.

МОНТРЕАЛЬ (Канада). — Заходами Німецько-Канадської Ліги відбулося тут масове віче німців, на котрому з'явилось 5,000 осіб. Головний бесідник віча, проф. Пол Тілай з Нью Йорку, заявив, що хто є вірним національному соціалізму Гітлера, той зраджує справжні інтереси Німеччини.

ЗБИРАЮТЬ ВЕЛИКІ СУМИ ДЛЯ ЧЕСЬКИХ УТІКАЧІВ.

НЬО ЙОРК. — Д-р Николас Ботлер, предсідник „Американського комітету для допомоги чесько-словацьким утікачам“, подав до публічного відома, що комітет зібрав коло \$90,000.

ЮВІЛЕЙ БРАТСТВА СВ. ВОЛОДИМИРА, ВІД. 130. У.Н.С.

НЬО ЙОРК. — Братство св. Володимира, від 130. У.Н.С. Союзу, святкувало в суботу, 22 квітня, в Бетоген Гол у Нью Йорку 35-літній ювілей свого існування.

Ювілей розпочався святочним концертом, в програму якого входили: привіт предсідника Павла Стахова; пісні, виконані хором церкви св. Юрія, під проводом п. Т. Онуфрика; очерк діяльності Братства від початку його існування, поданий п. Д. Шагем; фінансовий звіт, поданий п. М. Ковалем; промова в англійській мові мови п. С. Курляка та святочної промови, виголошеної головним предсідником У.Н.С., М. Мурашком. Панна Марія Пелага відтанцювала сольо-танець, а оркестра відіграла кілька композицій. Приявних було коло 500 осіб.

По концерті відбувся бенкет. Тостмайстром бенкету був п. М. Кравчук. В часі бенкету відчитано багато привітних телеграм, від товариств та поодиноких осіб. Виголошено теж устні привіти. Забирали слово: о. П. Понятишин, І. Гузар, М. Близнак, адв. Гаврилко, п. Чісник, пані С. Галичин і М. Мурашко. Зеньо Кравчук відтанцював сольо-танець „козачок“.

МІЛІОНОВИЙ ПОЖАР НА ВИСТАВІ.

НЬО ЙОРК. — У неділю ввечерю зайнялися будинки Шкляного Центру на світовій виставі. Пожар зробив для виставки шкда шкоду, що її оцінюють на мільон доларів.

Греки відкрили в неділю на виставі свій павільон.

Мурицькі організації постановили влаштувати в день відкриття вистави в наступну неділю масову демонстрацію для протесту проти відмови виставової корпорації наймати більше мурицьких для служби на виставі.

КОНЕЦЬ ВЕЛИКОГО СПОРТУ

Так закінчилися перегони автомобілів, коли два вози зчепилися колесами, коли в них вїхав третій, а 16 інших на них. Вісім шоферів вийшло з пригоди з важкими покаліченнями. Деякі видці пішли між ці авта шукати „пам'яток“...

ВВЕДУТЬ ЗАКОН ПРОТИ ВОРОЖИХ АГЕНТІВ.

Дост. Ернест Лепойнт, міністер справедливости в Оттаві, вніс в парламенті законопроект в справі дій ворожих агентів на території Канади. Не підлягає сумніву, що той законопроект стане законом.

Законопроект складається з 15 точок і в ній є мова про шпionажу ворожих агентів й про інші чинности, які можуть бути шкідливі для безпечности держави. На підставі того законопроекту кожна особа буде узнана винною, коли вона в противенстві до безпечности держави зближалася або знаходилася в сусідстві таких місць, до яких вступ заборонений. До таких місць зараховані місця, де будують фортифікації, де є фабрики, телеграф, стації й інші сигналові стації, радіо-стації, і то без огляду чи ті всі об'єкти є приватною чи державною власністю.

Коли заарештований особі докажуть, що вона має зв'язок з представником чужої влади, то це буде доказ, що той чоловік був шпionом для чужої держави.

На підставі згаданого законопроекту будуть карані фальшиві звіти, підроблювання документів, фальшування документів і т. д.

Ті особи, які в себе укривали шпionів, або які не хотіли довести поліції про знання ім шпionів, рівнож підпадуть карі.

СМЕРТЬ НАЙСТАРШОГО КАНАДІЙЦЯ.

В Гамілтоні помер найстарший чоловік у Канаді — Мардіос Татояр, вірменин, проживши 110 літ. Помер у сні. Вік Татояра потверджує статистичний департамент в Оттаві. Він побирав старечу пенсію від багатьох літ, через те уряд мусів устійнити його вік. До Канади Татояр прибув у 1915 році після страшної масакри вірменів доконаної турками. Татояр дістав три рази нові зуби — не від дентиста, а таки природним способом і тишився добрим здоров'ям.

РАБІН СТРАШИТЬ КАНАДУ НІМЦЯМИ НА ЗАХОДІ.

У своїй проповіді на свято пасхи впливовий рабін, Морис Аузендрат, що обслуговує англійською мовою найбільшу в Торонті божницю, страшає Канаду німцями, що живуть в Західній Канаді. Він сказав, що в трьох західних провінціях знаходиться 300,000 німців, які становлять найбільшу національну меншину і як що Канада не допилює, то одного ранку знайде перед своїм порогом „Судетську проблему“. Він далше доказував цифрами, що за останніх 10 літ населення німецького походження в тих провінціях зросло природним способом на 82 відсотки. В однім тільки Саскачевані, доказував рабін, за 1936 рік приріст німців дійшов 36,000 осіб. Багато з німців не є прихильниками Гітлера, але всеж таки, він думає, що нациська пропаганда в Канаді серед німців настільки загрозлива, що уряд повинен негайно вмішатись у ту справу.

ЧУЖИНЦІ БІЛЬШЕ ОХАРНІ.

У своєму рапорті міській будівельній інспекції в Торонто устійнили цікавий факт, який годиться запам'ятати. Вони саме ствердили, що найчистіші домів можна знайти такі серед чужинців, або т. зв. нових канадійців, хоч з надвору багато їхніх домів виглядають убогими. Багато нехарактеристичні вони в домах, що виглядають знадвору показні.

СМИРЕНСЬКІ КИЛИМИ З НІМЕЧЧИНИ.

В Чорному Лісі (Шварцвальд) у Німеччині віддана цвєте килимарський промисел. Невдавно вернула туди одна німка з Туреччини і привезла з собою цінні зразки славних смиренських килимів, які тепер вироблятимуть у Німеччині. Жіночі організації у Чорному Лісі рахують на поважні збуті своїх виробів за кордонами Райху.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ВИДАННЯ ТВОРІВ ШЕВЧЕНКА.

Українська советська книжкова палата подає вістки про видання на Україні творів Шевченка. За 56 років, від року 1840 до 1896 видано чих творів українською мовою 50 друкованих одиниць у загальному накладі 411,700 примірників, російською мовою видано 19 одиниць, загальний наклад невідомий.

За 20 років, від 1897 до 1916 українською мовою видано 87 друкованих одиниць у накладі 411,700 примірників. Іншими мовами видано 27 одиниць, у накладі 140,000 примірників.

До року 1938 видано 206 друкованих одиниць українською мовою, у накладі 2,612,700 примірників, російською мовою 10 одиниць у накладі 95,000 примірників. Польською, жидівською та болгарською мовою видано творів Шевченка у загальному накладі 9,000 примірників.

До р. 1916 видано нот до текстів Шевченка у накладі 8,600 примірників. Після 1916 року їх видано у накладі 58,700 примірників.

До 1916 року про Шевченка видано 18 назв різних творів у загальному накладі 108,500 примірників. До 1938 видано 47 назв, у загальному накладі 509,200 примірників.

ХОЧУТЬ ВИВЛАСНЮВАТИ ЗЕМЛЮ.

Бурмістр Сколього в товаристві представників воевідства, при асисті поліції перевели поміри піль українців з Гірки. Між власниками, бідняками-дрібнотельниками, які не раз живуть тільки з цього куска землі — затривоження. Виявляється, що хочуть виласнити гірчан з цієї найкращої землі в Скольому, бо цих піль треба на державні цілі. За 1 м. кв. обіцяють по 35 сот., як кажуть власники тоді, коли за мочаристий терен платили по 120 зл. Окремо від цієї акції тписано в табулі поля українців.

АНГЛІЯ НЕСПОДІВАНО ВИСЛАЛА НАЗАД СВОГО АМБАСАДОРА ДО БЕРЛІНА

ЛОНДОН. — Англійський уряд нагло вислав свого амбасадора Гендерсона назад до Берліна. Коли Німеччина заняла Чехію і Словаччину Англія, а також Франція відтягнули були на знак незадоволення своїх амбасадорів на неозначений час. Тепер Англія його знов туди посилає, а правдоподібно те саме зробить Франція. Цей крок пояснюють ріжно. Одні кажуть, що прем'єр Чеймберлін хоче щєраз спробувати дійти з Гітлером до порозуміння. Інші кажуть, що Гітлер готується в наступну п'ятницю відповісти президентові Рузвелтові. Ця відповідь матиме рішальне значіння для Європи. Щоб перестергти Гітлера від необачного вчинку Чеймберлін вислав туди англійського амбасадора, який везе для Гітлера спеціальні листи.

ЮГОСЛАВІЯ СХИЛЯЄТЬСЯ ДО ІТАЛІЇ.

РИМ. — Югославянська дипломатична місія з міністром Цинкар-Марковичем на чолі прийшла до порозуміння з Італією. Обі сторони видали комунікат, в яким зазначили, що в часі розмов ріжничі поміж обома державами вирівнались. З Італії Маркович з делегацією виїде до Берліна. В деяких колах є того переконання, що внаслідок того порозуміння Югославія приступить до осі Берлін-Рим, але до римського кінця. Інші твердять, що тепер йде тиха ривалізація між Берліном і Римом за впливи на Балкани. Порозуміння Югославії з Італією означає перемогу для Італії.

НІМЦІ ЧЕКАЮТЬ АЖ ПОЛЬЩА „ЗМЯКНЕ“.

БЕРЛІН. — Німецькі офіційні круги заявляють, що Німеччина покищо полишить Польщу в спокою, а буде скупчувати свої заходи на інших державах. Польща, переконавшись про успіхи Німеччини в інших державах, сама склониться до Німеччини та вчинить те, що Німеччина захоче. В Берліні не криються з тим, що чим далі ціна за порозуміння з Польшею буде зростати; німці вже не задовольяться лиш Данцігом та вузьким проїздом через данцігський коритар. Німці переконані, що Польща довше як чотири тижні не видержить. Вона заломиться фінансово від постійного удержування великої армії на своїх границях.

В ПАРИЖІ СПОКІЙ.

ПАРИЖ. — В Парижі панує серед населення цілковитий спокій. Французи зовсім задоволені з того, що провід в заграничній політиці, з боку демократичних держав, переняла Англія. Вони знають, що Англія на стільки обережна, що необачного кроку не зробить. Французький міністер мав заявити, що чомуб Франції не слідувати за політикою Англії, коли та політика є точнісько така, яку начеркнули кілька літ тому французи? Але тоді Англія не хотіла йти за тою політикою. Тепер вона йде і вплутується в європейські справи, а навіть дає загрозою державам мілітарні гарантії.

В ПОЛЬЩІ СТРАХ.

ВАРШАВА. — В цілій Польщі далі панує велике напруження. Цілий край горячково приготується до війни. Населення складає жертви на зброєння. Польські офіцери і їх жінки складають на фонд національної оборони свої шлюбні золоті обручки.

МОЖЛИВІСТЬ ПРИМУСОВОЇ СЛУЖБИ В АНГЛІЇ.

ЛОНДОН. — Хоч англійці все більше зрівноважені ніж французи, то проте в Лондоні слідна більша нервовість, ніж у Парижі. Причиною цього є це, що тепер ціла відповідальність за політику демократичних держав спочиває у Лондоні. В політичних кругах Англії чимраз більше думають впровадити негайно примусову військову службу. Цим вчинком Англія підняла б свій престиж у тих краях, які потребують не морської, але сухопутної оборони.

ВІДПОВІДЬ НА НІМЕЦЬКУ АНКЕТУ.

БЕРЛІН. — Коли президент Рузвелт подав заклики до Німеччини й Італії, щоб вони занекали агресію, Німеччина відразу звернулася до деяких малих держав із запитом, чи справді вони бояться нападу німців і чи страшно їм жити в Європі? З запитаних держав тільки Румунія відповіла, отверго, що їй страшно, та шей дуже. „Як серед нинішніх обетавин хтось може почуватись безпечно“, відповіла вона. Інші держави, як от Швейцарія, Бельгія і Данія, відповіли, що їм „не страшно“ і вони „не бояться нападу“.

ЗАБИЛИ МАДЯРА НА СЛОВАЦЬКІЙ ГРАНИЦІ.

БУДАПЕШТ. — На словацько-мадярській границі члени словацької організації „Гвардія Глінь“, забили, як подають мадярські звідомлення, одного мадярського воєка. До сутичок між словаками і мадярами приходять часто.

СВОБОДА ("LIBERTY")

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1914 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакції не відповідає.

3 Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

СПАСИБІГ ЗА ПОРАДУ!

Ньюйорське „Новое Русское Слово“ містить від довшого часу багато всячини для „вяснення“ українсько-московського конфлікту, чи там на те, щоб московські й українські „демократи“ зговорилися. Іде про те: має бути тільки одна Росія, чи Росія і Україна як дві незалежні держави; є тільки „руський“ нарід, чи два: московський і український; є українська мова самостійна, чи тільки діалект російської? Та „дискусія“ виринула тепер з тої причини, що московські й жидівські „демократи“ беруться всіма засобами рятувати Росію, бо ніби наступає на неї Гітлер, щоб ніби відірвати від неї Велику Україну. Отже „демократи“ є за рятуння Росії, а проти Гітлера.

Ми не звертали ніякої уваги на цілі гори нісенітниць з боку різних „демократів“, москалів і малоросів, чито таких „євреїв“, що то пишуть, що жили до війни в Києві й прекрасно знають відносини, а ніколи не чули, щоб десь хтось переслідував в Росії українців! Бо коли часопис дає місце голосам аж таких анафетів, нахаб і брехунів, то хочби вони були не знати якими „демократами“, нам з такими людьми не подорожувати — у дискусії. Америка це не чорносотенщина. Тому до товару, привезеного з чорносотенної Росії до вільної Америки, маємо як демократи — тільки погорду.

Сам часопис також не грішиться нахабством, коли його редактор заявляє, що ніби не мішається „до внутрішніх справ українських партій і їхніх часописів“, але про те стверджує як „правду“, що „Свобода“ і вся українська преса в Америці була по стороні Німеччини, а тепер ніби нагло переводить переоцінку цього „символу віри“. Нас не дивує, що для „Нового Русского Слова“ є скрентонська „Народна Воля“ виймом між українським народом в Америці. Це не дивне хочби тому, що такі „демократи“ як п. Григорієв ревню працюють над тим, щоб на сторінках тої газети і деінде представити себе і „Народну Волю“ як „одиноких представників української демократії в Америці“. Та це нас не бовить. Ми тільки хочемо одно заявити, що як „Н. Р. Слово“ хоче знати, як думає українська народня маса, так хай далі прислухується тому духові, що є в „Свободі“. Хай не вигадує, а пробує відчувати того духа так, як наш нарід його відчуває. Хай не поучує нас, кого маємо бити за трагедію з Карпатською Україною, хай не доряджує нам таких дурниць, щоб звертати всю акцію проти Гітлера за зраду Карпатської України, а навіть в гадці не мати Мадярщини і Польщі! Хай знає, що „Свобода“ ніколи не визнавала, не визнає і ніколи не визнає ніякої німецької кривди над Україною, але не визнає і не визнає ніколи також ярма Росії, Польщі чи Румунії. Ми не є вороги Москвитини і московського народу. Ми є вороги Росії — тюрми народів. І так як Америка відділилася від Англії, хоч була навіть спільна мова і культура, так і ми хочемо відділення України від Росії. Це вийде на користь українцям і москалям, які певно дійдуть до згоди, але як вільні й самостійні народи. Ми є демократи з душі: з почування і переконання. Тому саме не можемо знести і демократичного фальшу, що з одного боку бе Гітлера за різні несправедливості, а з другого обороняє теперішній стан Європи, себто територіальне розчленування України. У тому сук, а ніде інде.

ЗАЯВА ВСЕСВІТНЬОГО СОЮЗУ УКРАЇНОК

Іменем Всесвітнього Союзу Українок прохаємо Шановну Редакцію „Свободи“ надрукувати нашу замітку:

Криваві події на Карпатській Україні й повна відсутність для неї допомоги в цій нерівній боротьбі мало — або й зовсім незброєного українського населення проти регулярної армії мадярів примусило організоване українське жіноцтво звернутися за моральною й матеріальною допомогою до міжнародних жіночих організацій з проханням піднести свій голос проти жорстокого поводження мадярів на Карпатській Україні, проти масаку цивільного населення, а також допомогти жінкам і дітям в їх тяжкій матеріальній нужді.

З висловом глибокої пошани:

ПРЕЗИДІЯ ВСЕСВІТНЬОГО СОЮЗУ УКРАЇНОК:

С. Русова, М. Рудницька, З. Мірна.

(Прохаети інші часописи ласкаво не відмовити передрукувати цю замітку).

3 ЛІТЕРАТУРНИХ ЛІСТІВ. I.

До Василя Ткачука.

Пане Товаришу:

Не гнівайтесь за те, що таку форму підібрав я для моєї відповіді на Вашого цінного листа з д. 3. березня ц. р. Але щож, Ви попрахали в мене знову раз мої думки про Вашу найновішу, тобто третю збірку прозових нарисів — це „Зимової мелодії“ (Львів, 1938) — а що я не хотів би писати Вам окремого листа, для читачів же „Свободи“ окремої рецензії, то намагався оцим зробити це за одним разом, і власне саме в оцим листі до Вас, що й відповідно до того, що так дуже — як пишете — залежить від мене на моїх рецензії в американській „Свободі“. Правда, Пане Товаришу, щодо того останнього, то я мігби закінчити Вас, що хоч Ви в приватній листі до мене дуже то чітко підзначаєте вагу критичної рецензії на Ваш останній твір, як малаб появитися у „Свободі“, то перед ширшою громадою воно з цього погляду дещо там іншає, якщо ось брати тут під увагу те, що Ви відносно цієї справи написали недавно у Вашому листі до редакції коломийського „Світу Молоді“. Не іншає ось, а чорне на білому читаєш, тут так:

„Колиб я — пишете Ви — мав Вам, як у шкільній лавці, відповісти на Ваше питання, чого навчила мене критика, то відповів би, що не багато. Може й тому, що була надто прихильна. А безстороння (але не злобна!) критика вчить більше“ („Світ Молоді“, ст. в

ч. 1—2 за січень і лютий 1939).

Виходилоб, значить, що в суті речі Ви не те, що не зобов'язані критиків ніяк за його прихильні рецензії для Вас, але ще й маєте до нього свої рідні претензії за те, що з них Ви навчилися не багато. І що це може відноситися тільки до мене, то про те переконую мене нехитно той факт, що саме мої обі рецензії на Ваші перші дві збірки стали — як мене поінформовано — найбільш відомі на американським ґрунті, і були такі прихильні Вам, що в наших літературних колах у Відні я не раз чув побуювання, що моє щире признание для Вас зможе подекуди „попсути“ Вас.

І отимто, Пане Товаришу, доводиться мені тут, як з погляду на Вашого останнього листа до мене, так і з уваги на Ваше — як виявилось — скептичне відношення до „питання рецензії взагалі, а прихильних авторів зокрема, поставити справу принципово і спитати:

Чи критична рецензія, як за сіб творчого проводу для молодого автора, є і справді внутрішньою необхідністю для нього, і чи критик як такий має і справді завданням учить письменника, як писати?

Питання, на яке я Вам з деякою чіткістю можу нині відповісти на основі власних досвідів з моєї літературної практики.

Я почну очевидно від тієї епохи, коли я сам як двадцятишестилітній автор революційної поеми „Утеча Олексі Пер-

хуна“ (1909), а далі як літературний критик і фейлетоніст в „Ділі“ та в „Ілюстрованій Україні“ пок. Д. Катамай, шойно ступав на поле письменницької праці для батьківщини, опанованій тоді всевладно — це останні часи перед війною — авторитетом Івана Франка. Але хоч і який всевладний авторитет та невмолимий як літературний критик був автор „Мойсея“, то проте саме він, поскільки вірив, що в тім чи іншій випадку понав на слід справжнього таланту, ввів привітати молодий талант доброзичливо і нібито вводить його у притвори мистецької святині. Ви пригадайте лиш, яким пронизливим оком забавив Франко зараз суть мистецької індивідуальності Лесі Українки, письменницький хист колишнього Винниченка, красу поезії молодого Олеса, багатонадійну індивідуальність такокого Василя Пачовського, або на прочуд ніжний квіт артистичної духовності Михайла Коцюбинського. Але не в мене всі вони, і в починах і на вершинах своєї творчої діяльності, якись вивчені франкові епігони, якось записані поетична школа Івана Франка? Ні, навпаки, вони мов наперекір захопленням Франка, менш або більш переконані і свідомі носії вже зовсім нового творчого напрямку, отого мистецького індивідуалізму, який, правда, ще респектує скрізь соціальний характер літературної епохи старого Франка, та проте вже в Лесі Українці гремить своїм гордим „Контрастем сперо“, звязує у Винниченка соціальну проблему тісно з індивідуалізмом крайньої еротичної, яка таксамо гостро зазначається в надихаючому аристократичним еготизмом Пачовського, тоді, як Олесь і Коцюбинський це передовсім творчі захоплюючої, мистецької краси.

Значить: При чому тут властиво суть такого чи іншого відношення навіть критика такої міри, як Франко, до тих індивідуальностей?

Його прихильне відношення до них могло їх, певно, підбадьорити й підтримати в їх творчих змаганнях, й могло застійнити їх в загальнім стремлінню до мистецьких вершин, але чародійну Алядину лампу Творчого в їх душах могло запалити і берегти її тільки вони самі, свідомі і нехитні, духом творчої візиряних ними крас (поскільки не скотилися опісля з вершин так, як Винниченко, або не виявили таку неперну руку, як В. Пачовський).

Тобто, Пане Товаришу: Критик не вчить, і не має ніколи завданням учить творчу людину — штуки творіння.

Затеж його робота відносно виключно до того, що поєсти письменник уже створив, а це є передовсім і головна робота інтерпретатора, пояснителя і поглибника даного мистецького твору. А пояснює критик його в першу чергу по лінії даної мистецької індивідуальності творця, тобто згідно до суттєво його найглибшого хисту, а далі по лінії звязку даного твору з подібними творами у своїй та чужій літературі, вкінці по лінії звязку його з духом часу, з духом кожної епохи.

Але якщо воно так і справді, Пане Товаришу, то хіба не скажемо, що всякий літературний твір, якого автор бажав би, щоб його критична інтерпретація була настільки широка, або він — автор — міг з неї багато навчитися, мусить (попри всі свої інші мистецькі цінності!) бути видатний своїм внутрішнім змістом? Бо й об що заціпати трикратний критичний ясунок, якщо даний літературний твір це не видатний своїм змістом і справді твір — не забувайте тут глибини корінного слова: творити! — а от така собі зліпочка того й іншого, що саме попало під руку авторові, охочому видавати необхідну нову збірку?

І отут ми зараз прийдемо до Вас, Пане Товаришу, зокремаж до Вашої „Зимової мелодії“.

Вона — скажу Вам з обиняків — розчарувала мене, особливо після того, що я Вам написав в моїх дотеперішніх рецензіях про Ваші дві перші збірки („Сині чіпки“, 1935, і „Золоті дзвінки“, 1936).

Але це так і справді, Пане Товаришу:

Ви з моїх рецензій не навчилися багато, але не тому, мовби там не було нічого такого, з чого Ви моглиб доволі дечого навчитися, а тому, що Ви, звернувши увагу виключно на мої похвали для Вашого дійсно оригінального таланту, позитивних властивих критичних інтенцій, на жаль, не підстергли...

Особливо відносно того, що я писав Вам там щодо потреби тісного ідеологічного звязку Вашої творчості з духом нашого часу.

Бо це, бачите, це сьогодні в нас найважливіша річ, як в житті кожного з нас, так і у творчій нашого сучасного письменства. Знаємо ми ось нашого часу є непримирна боротьба за існування всіх проти всіх, зокремаж нашого українського народу проти лютих чужинських займанців, а у Вашій „Зимовій Мелодії“ відчуті тієї боротьби майже нема. Їх вичувається у Вашій першій збірці, їх значно менше у третій збірці це вже не пори-

ваючі відгуки боротьби, а якісь чудяцькі, притишені еха, від яких не запалиться серце в нікого. Бо скажіть, прохаю, чи це щось для підйому душі в нинішню хвилю, коли Ви в нарисі „У сусідні весілля“ (ст. 3 до 5) розмальовуєте до унуди картину розплаканої молоді, а натімже ті кумедну по-старої Грицихи, що за арештованими синами верещить по подвір'ю мов за розганим товаром? І не надто переконливий і малюнок горючої матері в картині „Мати“, де розмальований тип татів більш ліричний, ніж життєво-активний (ст. 6—10). Нарис „Старосвітські люди“ (ст. 11—16), бо тут бачите, молодий син довершує відносини заскорузлого батька чогось сміливого і обновлюючого тоді, як нарис „Аби не дати“ хоч подуманий як картина революційного спротиву маси, складається більше на якусь недовірену сатиру (ст. 17—21). Отак одна-одинока справді сильна річ у цій збірці не нарис „Зимової мелодії“, картина безталанних, вздімає себе заїдаючих нуждарів села, з доволі оригінальною схематичними профілями, з мистецького боку цінна. Але знаєте, Пане Товаришу, в українському селі сьогодні, можна, за моєю думкою, підстерігати щось далеко більш знаменне для нього, під дану хвилю, ніж оті нуждування жабрацьких егістенцій, подоб, якого в нас, ще з епохи „В поті чола“ та „Синьої Книжечки“ наші оповідачі розмальовували аж надто багато... На мій погляд ось молода україночка, що наперекір усім заборонам спішить у диточий садок села вчити діти, для нас багато-багато цікавіша, ніж усі розбішені голодом і голодом нуждарі у Вашій „Зимовій мелодії“ (ст. 22—40).

А таких нарисів, як „Над рікою“ (ст. 49—55), та „Ніч у горі“ (ст. 56—59) не пишуть більше Товаришу. Замість силуваних „імпресій“ ось на канві дещо перестарілого песнізму, і замість таких простодушних гимнів на гори, як останнє, воно далеко краше! Вам розмальовувати нинішні українське село в усіх глибинах та вершинах його боротьби за визволення.

От, що Вам треба розмальовувати нині. А жалісливі імпресії лишть усякого роду епігонам Якових і Твердохлібів.

Щиро Ваш
Д-р Остап Гриняй.

ЖЕРТВИ НА РІДНИЙ КРАЙ

посилати на таку адресу:

"СВОБОДА"

P. O. BOX 122, CHURCH ST. ANNEX.
NEW YORK, N. Y.

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА

В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина друга.

(61)

— Мій указ, мій указ, — говорив цар, — ти з Криму чоблобитно мені писав, просив, щобі тобі було вільно приїхати в моє царство. Ну, говори тепер, по що тобі їхати в моє царство? Ти шипином сюди приїхав, від нашого природного ворога, кримського хана. Га? Бісурман писав до нас, що то йому життя і царство спас. А ми післали тебе в похід на царство його спасати, а царство його темне воювати. А ти, виповняючи наш приказ, замість того, щобі воювати кримського хана, зачав спасати його життя і царство...

Кудеяр пробував пояснити цілу подію, як то він прислухався ханові, але цар перебив йому і сказав:

— Ти думаєш, що я нічого не знаю; твій пан Акмамет, котрого ти, як невірний раб, збавив, втік до нас і про все нам розповів; він прийняв у нас християнську віру і ми дарували йому посілість котрою давніше тебе наділяли, а то для того, бо він, заплавши за тебе гроші, втратив їх, а ще через тебе і свою посілість в Криму. Тож ми і нагородили його за це, що потерпів шкоду через тебе, раба лукавого і лінивого.

— Твоя воля, великий государю, — відповів Кудеяр — я рабом у нього природним не був, а завжди був і остаюсь тепер рабом твоім, великий государю. Акмамет хотів свого государя убити, а я будучи вірним своєму государеві, ду-

мав, що і всі другі люди повинні бути вірні своїм государям, ддятого, що колиб я довідався, що невірний мому великому цареві і великому князеві цілої Русси, то хоч би він був мій пан або навіть рідний отець, то я би не змисловився над ним задля здоров'я мого государя.

— Славно! славно! — крикнули водни голос і Малюта і Вяземський і Басманов, а Мамстрюк видав якийсь неозначений, дикий, але одобрючий звук.

— Ти гарно говориш — сказав цар — а у мене багато злодій, більше як у кримського хана: бояри-зрадники прогнали мене зі столиці, де царювали мої предки і де покарює їх тіла; я мов сирота скитався по землі, а вони все це не лишають мене в спокою, як лви ревуть, жадні моєї крові, хотять вєсь мій царський рід вигубити. Лихий намір уложити: мене враз з сином позбавити престолу і віддати його мому ворогові Жигмонтові. З кримським ханом умовилися, щобі прийшов з ордою і мене з моєю землею прогнав... Хотіли посадити на моїм престолі свого брата, підлого раба, мого ко-

ношого. Але Бог не допустив їх до того не за гріхи наші, а молитвами святих заступників церкви і держави російської! Ось як воно діється у нас! Ти давно не був в нашій землі і нічого цього не знаєш.

— Мене — сказав Кудеяр — бісурман хотів наділити посілістю, щобі мені і мому потомству була по вічні часи полєкша, дозволяв і побудувати церкву, але я сказав йому: радше чорним хлібом буду кормитися по волі мого християнського государя і умру у нього на службі.

— Зле, що не пристав, — сказав цар — може тобі там і ліпше було би як у нас буде. Ну, а все таки, знаєш, бісурман, пращачиш дав тобі на дорогу дещо, га?

— Він дав мені гроша і всіляких дарунків — сказав Кудеяр. — Але під Білевым напади на мене розбішакі і відобрали одного коня з ханським скарбом. А тепер мені лишилася менша половина того, що хан мені дав.

— Ей, чи ти не брешеш? — сказав цар — може де небудь в лісі закопав. Як же ти, такий силчак, що з медведем боровся, не міг оборонитися від о-пришків?

— Я оборонився від них і спас своє життя. — сказав Кудеяр — тільки одного коня не міг відібати, тому, що їх було багато і мали рушниці.

— Ау, а що гарного і найліпшого з ханських дарунків у тебе лишилося? — спитав цар.

— Все те тут зі мною привезене, а найдорожча зі всього шабля була тамаського, рукоять у неї з каменем самоцвітним і з золотим ланцом.

— Покажи — сказав цар.

Післали за шаблею. Цар продовжав:

— А чи знаєш ти, що ханські злочинники говорили на нас несотворені річі, немов то ми їх намовляли до убійства хана?

Кудеяр відповів:

— Я був у дворі ханським неначе в неволі і нічого мені не говорили, аж коли мене хан виправляв в дорогу, то сказав: „Мої злочинники наговорили на царське величество, але я не вірю їх словам; тільки мені — говорити — неміло, що государ мого ворога Акмамета у себе тримає“. Такі слова сказав мені хан, а більше нічого.

— Йому це не міло? А він

сам ддячого моїх ворогів приймав і з боярами-зрадниками зносився? Акмамет тепер хрещений чоловік — нове сотворення, а хрещення — нове народження. Ми подарували йому твою посілість, але ти, Кудеяр, не май за це жалю до нас. Ми подаруємо тобі ще більше як перед тим.

Кудеяр поклонився цареві до землі.

Принесли шаблю. Цар оглянув її і хвалив. Любимці також хвалили шаблю.

Кудеяр ще раз поклонився і сказав:

— Великий государю, зроби ласку мені, хлопові своєму, позволь мені чолом ударити тобі, государеві, цено шаблею.

— Спасибі, Юріє, — сказав цар ласкаво. — Вяземський, віднеси цю шаблю в зброєвно. Знаєш, вона там буде не о-стання спідця в колекції. Ну, Кудеяр, чого би ти від нас бажав?

Кудеяр поклонився до землі і відповів:

— Великий государю, зми-луйся наді мною, хлопцем своїм, вели побачитися з моєю законною жінкою.

— А! ось чого він забажав! — сказав цар, засміявшись. — Ось, про що він передовсім

думає! Він мабуть для того жінка лишилася тут у мене в руках, на мої розкази. А де вона, він не знав і тепер не знає! Колиб не це, то й ворон його костей не заніс би сюди. Ой, козаче, козаче, ти думаєш, підійти нас: най би ми тільки віддали тобі твою жінку, то ти би з нею втік від нас до свого приятеля, Девлет-Гірея, або до короля Жигмонта-Августа, та придумав би на нас лихо.

— Царю-государю, — сказав Кудеяр — буду служити тобі водинокому до кінця життя і нігде не втечу від тебе, Яку хочеш пробу наложити на мене.

— Ну, пробу то я вже наложу, — сказав цар, — та чи ти пітільки витримаєш. Люди знатих князівських і боярських родів нас зраджують, ддятого ми тримаємо при собі людей незначного роду, от гноїча сотворихом себе князі, от каменія чада Авраамі. І тебе возьмемо до своєї дружини. Який твій рід? Хто твої предки? Знаєш, ланті пасли або свиней пасли? А ось ми тебе возьмемо в наші оп-пичні і ти будеш кожного дня бачити наше лице.

(Далі буде).

ПРОТОКОЛ З РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ

ГОЛОВНОГО УРЯДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКЕ ВІДБУЛОСЯ У ДНЯХ ВІД 13. ДО 16. БЕРЕЗНЯ 1939 РОКУ В ГОТЕЛІ ЛЯ САЛ У ШКАГО, ІЛЛ.

(5)

ДРУГИЙ ДЕНЬ РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ.

Гол. предсідник відкрив наради в годині 9.15 рано, заявляючи, що на річній засіданні головного уряду У. Н. Союзу є також присутній д-р Л. Мишуга, який є головою Української Пресової і Книжкової Спілки, яка видає „Свободу“, що являється офіційним органом У. Н. Союзу. А що члени У. Н. Союзу передплачують „Свободу“, то ми головні урядники повинні бути докладно поінформовані про те, в який спосіб, у якому напрямі, та в якому дусі ця „Свобода“ видається, та чи вона відповідає тим вимогам, які ставить до неї загальне наше членство.

Пригадує також головним урядникам, що коли д-р Л. Мишуга був у 1938 році в Європі, то головний виконавчий комітет У. Н. Союзу був передав йому повноваження заступати від імені У. Н. Союзу справу оборони Карпатської України. Тому нам буде цікаво почути від д-ра Мишуги дещо й в тій другій справі, та довідатись, в який спосіб він виконав це заступництво. Отже й в тій справі д-р Мишуга повинен здати нам звіт.

ЗВІТ Д-РА ЛУКИ МИШУГИ, ЯК ДЕЛЕГАТА У. Н. СОЮЗУ В СПРАВІ ДОПОМОГИ КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

На останніх річних нарадах головних урядників У. Н. Союзу була обговорена між іншим і міжнародна ситуація в Європі у зв'язку з українською справою, бо, як відомо, справи України є завжди предметом уваги кожних річних нарад і кожної конвенції У. Н. Союзу. На тих останніх нарадах стверджено, що українська імміграція в Америці не повинна дати себе заскочити тим політичним несподіванкам, які висять над Європою, бо з появою тих несподіванок мусить бути видвинута рівночасно й справа України, як та найважливіша міжнародна справа в Європі, яка жде на справедливий розв'язку шляхом мирових переговорів, революції чи війни, або комбінацією усіх трьох чинників. Ось і це заважило на тім, що головні урядники вважали потрібним заявитись за те, щоб я поїхав до Європи, що й сталося минулого літа.

Моїм завданням було відвідати в першу чергу осередки українського життя в різних містах Європи і стрінутись з поодинокими діячами чи організаціями, а також, де це було можливе, і з нашою іммігрантською масою. Ішло про те, щоб обмінятись думками, щоб вірно переказати, що ми тут в Америці думаємо про надходячі міжнародні конфлікти, а заразом вивідати, що думають про ці справи інші наші імміграційні круги. Очевидно, що я повинен був провірити відносини на рідних землях, але я не одержав польської візи, а про відвідання інших наших земель у ті часи навіть мови не могло бути. Та з цього не виходить, що я не бачився з ніким з краю, що я не розпитав достовірних свідків і діячів про те, що діється в краю, а про що не можна вчитати в пресі чи в листах, які до нас доходять. Те все зроблено в такій мірі, як це було можливе.

Представити вірно нас самих в Америці

було моє перше завдання. З того, що пише про нас часами старокраєва й іммігрантська преса, як і з власного досвіду, я набрав уже давно переконання, що в краю, чи там в Європі, мало візнаються на нашій житті, мало про нього знають і слабо його розуміють. Не знають нас ні наших думок і не знають Америки. Одні з широти перебільшують наші досяги і спроможності, як духові так і матеріальні, а інші з незнання не визнаються цілком у тому, в чім є властива сила української імміграції в Америці, що вона для української справи вже зробила, та, що є можливо найважливішим, що вона ще може зробити для України. Отже треба було передавати у різних місцях, таких як Прага, Відень, Ужгород, Данціг, Рим, чи у Франції, те, чим живе наша імміграція. Треба було передавати перед політиками і робітниками, професорами наших високих шкіл і перед дрібними шкільними дітьми, як це було в Празі, в українській гімназії в Модржанах. А мушу згадати і за діти, і за ту гімназію, і то тут в офіційнім звіті, бо цю справу нагадує мені вже двічі наша суспільна діячка і письменниця пані Марія Омелчєнкова, що то поміщує свої праці час від часу і в нашій „Свободі“. В листі з 10. лютого б. р. Шановна діячка так і пригадує мені: „Чому не написали Ваших вражень про наших дітей і нашу гімназію? Діти все мене питають“. Так і згадує кількома словами за ті діти, бо я їм самим обіцяв, що опишу.

Коли мені по розговорах з професорами б. Господарської Академії в Подєбрадах запропонували відвідати гімназію і сказати кілька слів до дітей про українців в Америці, я не знав, що робити, бо не було часу і на надуму. Поїхав, ввійшов до ідальні й побачив коло двісті дівчаток і хлопців, у віці від років 7 до 18. Застав їх при тому, як заспівали „Боже великий, єдиний, нашу Україну спаси“, а потому засіли до скромної, спільної вечері. Це діти наших іммігрантів, многі круглі сироти. Діти батьків з різних частин України, а найбільше було їх із Закарпаття. Многі з них зачали вчитись української мови доперва в школі, а всі вони, крім тих, що із Закарпаття, ніколи не бачили української землі, а самі походять у многих випадках з таких родин, де одна половина не є, чи не була з українського роду. Щож їм сказати і як до них говорити? Того я не знав, а почав і скінчив на тім, що описав наших дітей тут в Америці. Згадав, як вони виступають на наших концертах

і маніфестаціях, як у протестаційних походах в українських строях і з українськими та американськими прапорами намагаються на свій лад заговорити до Америки в справі визволення тої України, якої й вони ніколи не бачили, а про яку стільки наслухались від своїх родичів. Згадав за ту молодь, що тепер прославляє українське ім'я по американських школах українськими піснями, танками і строями, що вміє вже писати і до американської преси і там боронити українське ім'я і право українського народу до свободи і своєї самостійної держави. Згадав за тих родичів в Америці, що в найтяжчих часах придержали ту молодь при своїм народі й при своїй церкві, а також і при такій організації, як У. Н. Союз. І ніколи не припускав, щоб могла бути за весь час того оповідання між дітьми така глибока тишина, а як я скінчив, щоб з малих ручень могли виходити громи оплесків. Це не були оплески для мене, бо в моїй мові не було нічого особливого. Я тільки намагався коротко віддати те, що тут відчуває кожна мати і кожен батько, коли глядять на свою дитину, як вона маніфестує своїми словами і ділами те, що в тих батьків найдорожче. Я передав ті тонкості, які взяв з нашою акцією в Америці, коли ми притягаємо нашу молодь до серця української справи, до У. Н. Союзу. Я тим дітям нічого іншого не дав, і нічого їм не приобіцявав. Я їм виразно сказав, що віддаю їм тільки кусень серця американських матерей і батьків, що мають такі самі діти, як ті, що були там перед мною, і які мають у своїм серці вічну журу, чи ті їх діти, що вирости поза Україною, мають у своїм серці також і нашу бідну і пошарпану українську землю. Ентузіазм, з яким ті діти прийняли оте коротеньке моє оповідання, дав нам усім багато до думання. Бо можна було відчувати, як близьким є собі український нарід, де він не виростав би і деб не виховувався. Серце всюди у нас — однакове. Навіть у дітей, хоч би вони родились і в інших краях, якщо тільки є вони під відповідною опікою і якщо його виховання є у відповідних руках.

Очевидно, що коли мені приходилось говорити до старшого громадянства, то треба було говорити інакше. Тоді я наводив найважливіші події з нашого життя в Америці й пояснював, як вони повставали і розвивалися. На переломових моментах У. Н. Союзу і „Свободи“ виказував я, як ми вчилися в Америці розвивати власні сили, самі себе контролювати і самі собою правити. І як ми ті самі засади застосовували і до старого краю, як і до краєвої політики, в якій ми поборювали від самих початків угодовість, політику просьб і концесій, що паралізує народний організм, бо вбиває справжні творчі сили, які викликає самозаховувачий інстинкт нації, коли нація здана виключно на себе саму. Тим вияснював я і становище української імміграції й до українського революційного руху, про який „Свобода“ широко писала ще до світової війни і в якій добачувала шлях до визволення нашого народу.

Нав'язання тіснішого зв'язку

з діючими нашими чинниками в Європі, як і на рідних землях, було моїм далішим завданням. Приходилось з ними обговорювати, яка є найдоцільніша акція з боку американської імміграції, коли іде про політичну допомогу визвольним змаганням України. Приходилось з'ясувати, які є політичні струї в Америці й куди вони тягнуть Америку, бо це все може заважувати у випадку вибуху війни в Європі. А від цього, в яким таборі опиняться Злучені Держави, залежатиме в багатьох і остаточний вислід української справи, що вирине в цьому міжнародному конфлікті. Можу ствердити, що це, що українська імміграція в Америці не підє проти інтересів Злучених Держав, є цілком зрозуміле і для наших чинників в Європі. Тільки вони ставили таке саме питання, яке і ми тут ставимо, а саме: Чому українська справа має бути противною інтересам Злучених Держав, коли Америка видвинула той клич самовизначення народів, якого здійснення домагається український нарід? Я їх запевняв, що ніхто нам в Америці не може заборонити обороняти ідеал Соборної України. Як і ствердив, що розумно ведена тут дія за визволення українського народу зпід усіх займанщин, не може бути уважана такою, що є проти інтересів Злучених Держав, бо визволення України означає порядок і спокій на сході Європи, а такого спокою і порядку бажає собі й Америка. І ми дійшли до порозуміння, що в такому змислі треба нам працювати як тут в Злучених Державах, так і в Англії та Франції, себто в тих краях, що числять у випадку війни на допомогу з боку Америки. Це є т. зв. блок демократичних держав. У випадку війни цей блок мусить точно знати, хто і за яку Україну пробивається. Та не треба ждати аж на війну. Ми вже тепер повинні в тих трьох краях скріпити нашу політичну акцію. А одним з таких засобів, як ту акцію скріпити, повинні бути інформаційні українські бюра. Щодо цього ми обмінялись думками, що, кому, де й як робити. Коли ж мова про нашу тіснішу Батьківщину, себто про політику на українських землях під Польщею, то й тут з'ясували ми наше відношення до угодової політики, підкреслюючи ту шкоду, яку терпить через неї наша справа на міжнароднім полі, а зокрема в Америці, де від часу „нормалізації“ перестали американські газети писати про українців під Польщею, бо ми стали там „внутрішньою“ справою Польщі, а нічим іншим. Я дістав тоді точні інформації про територіальну автономію, якої проєкт був підготовлюваний довгими літами, а побачив світ доперва

родних установ чи навіть осіб як „чужих агентур”, як „не-американських”, нацистичних, фашистських чи яких там. Ми в „Свободі” і в У. Н. Союзі не боїмося тут нічого. Навпаки, у таких випадках, про які згадує, доводиться ще виправдувати і таких, що проти нас виступають. Саме тепер так було. Та це є тільки наш обов'язок так робити.

Відповідаємо за себе.

Як відомо, ми стоїмо на тім становищі, що відповідаємо за ту роботу, яку виконуємо в Америці. Як, хто і яку національну роботу виконує в Ріднім Краю — це в першу чергу діло тих, що там діють. А що ми бачимо, що найбільший підйом у нашому народі підносять ті, що самі себе, свою молодість, а то й життя жертвують за народну справу, то ми думаємо, що такий рух, який молодь до такої посвяти заставляє, виходить з життєвих потреб самої нації. І ми його підпираємо. Але не вбиваємо такого голошу, що має і щодо цього свої завваги.

Та це ніяка полеміка, коли, наприклад, хтось, не чекаючи навіть висліду докозень з боку чужої поліції, приписує тим, що тісно зв'язані з українським революційним рухом, таке страшне і злочинне діло як вбивство Покійного полк. Євгена Коновальця. І коли ми у „Свободі” були змушені на такі вчинки гостро відповідати більшовикам і У. Ш. Вістям, а зокрема ще й шікагоському гетьманському органі „Наш Стяг”, то це був тоді наш обов'язок. Та тепер є вже доволі доказів, щоб і невірні. Томи пізнали, що полк. Коновалець згинув з рук більшовицьких, на приказ Москви.

Ми оминали усякої непотрібної полеміки в „Свободі”, бо знаємо з практики минулого, що вона до нічого доброго не доводить. Та тепер переживаємо такі часи, що інтерес нашої імміграції й української справи, а зокрема інтереси „Свободи” і У. Н. Союзу наказують нам не пускати плазом такі закиди, що походять з таких джерел, що намагаються нанести нам шкоду, чи з розмислом, чи з глупоти, засліплення і партійної ненависти.

Треба стати в обороні.

Зазначую, що не дбаю тут про У. Ш. Вісти, бо це є вже загально відоме, що це є їхнє завдання так поступати. Зате справа представляється цілком інакше, коли в такій газеті, як „Народна Воля” з 4. березня б. р. читаємо про український революційний рух і його провід ось таке: „Кому як не нашим фашистам, належить історична „заслуга”, що вони перші найшли патент, як „смонетизувати” українську визвольну ідею, тобто найшли спосіб, як з цієї ідеї тягнути цілком неідеалістичні доляри. Від добрих десяти років ці наші „ідеалісти” заставили українське громадянство складати собі при кожній нагоді податок, щоб віддячувати йому привезеним з чужого поля крамом про єдиноспасаємість фашистської диктатури. Будучий український соціолог буде мати до прослідження цікаве явище: як можна перетворити ідею в бизнесове підприємство, що приносить дохід і проценти з кожного національного нещастя. А такого доконали наші фашистські чудотворці. Роблять польські жандарми пацифікацію в Галичині — люде складають податок на потреби „проводу” в Берліні чи Відні. Ідуть процеси проти жертв окупантського терору — той сам податок. І так далі. Нема національної катастрофи, яку не перетворилиб ідеалістичні комерсанти у — доляри. От що значить чистий фашистський ідеалізм”. Тепер питаю Вас, головні урядники: Чи може гірше змалювати український революційний рух найгірший ворог українського народу? Бо кимися являються Покійний полк. Коновалець, чи загинувший Головінський, чи теперішній голова Проводу О. У. Н. полк. Мельник, що був передше у проводі революційної боротьби на властивім терені, на Рідній Землі? Мені здається, що цей революційний рух і діла згаданих осіб будуть дійсно розсліджувати історики, соціологи, мистці й т. п., а діла чи писанину таких людей, що виписують такі речі в „Народній Волі” розсліджуватимуть хіба лікарі-психіатри. І тому не з критикою революційного руху і його проводу приходиться розправлятись, а з такого роду оклеветуванням цього руху і його проводу, проти якого мусить піднести голос протесту кожна українська людина, що шанує свою націю і дбає про її добро. Ось тому не могли і ми мовчати. І тому прийшло в останніх часах до „полеміки” з „Н. В.”. Треба було видігнути деякі справи, щоб „Н. В.” не ширила переполоху між нашими людьми, щоб не витягала „своїх” консеквенцій з фальшивих поголосок про те, що на Карпатській Україні дається притулок румунській Залізній Гвардії, що там є „румунський фашистський легіон під Хустом”. Такі речі треба спершу добре перевірити, а потім остерігати Карпатську Україну і український нарід. А таке поступовання як Н. В. з 21. лютого б. р., коли вона випикує з поголосок, ширених ворожими нам агентствами, алярмуючу статтю, та ще з таким своїм додатком, що „не буде великої несподіванки”, коли такий фашистський румунський легіон знайде тут в Америці „піддержку серед наших власних „націоналістів”, які в тому готові видіти „будування української держави”. Що це є? Чи знає „Н. В.”, що вона пише і в яких часах?

Ще згадаю, що „Н. В.” постійно, як і більшовики, чіпає нас за те, що ми не держимо з червоною Еспанією, а тільки з ген. Франком, себто з — „фашистами” проти демократії, бо для „Н. В.” комуністично-соціалістично-синдикалістично-анархістичний уряд Еспанії це — демократія. У нас ні. Червона Еспанія це ще для нас поширення і закріплення впливів Москви, найбільшого нашого ворога. І це є для нас найважливіше і рішаче. Ми не годимося з ніким, хто добаче в Совегах — демократію, хто закріплює впливи найбільшої світової тиранії. Ми змушені були ті всі справи тут піднести, бо й з українського боку наступають ті чорні духи, що хочуть вбивати ту акцію, яка ведеться і при допомозі „Свободи” та У. Н. Союзу в справі допомоги визволенню України. Нашу акцію хочуть зв'язувати з фашизмом, з не-американізмом і тим її шкодити чи вбити.

„Ballyhoo”

В Америці є одна слабкість, до якої схильні американці. І хто це знає, той це може добре використати. Це т. зв. „BALLYHOO” — крик, шум довкола якоїсь річи, особи чи справи. Головне звернути увагу на один пункт. Ось таким пунктом, у нашому випадку, є „белигу” з — фашизмом „Свободи” чи У. Н. Союзу. „Белигу” виходить зі заложення, що як хто постійно верещить і обертає шум довкола чогось, то в те американець мусить згодом повірити. Так верещать і шумлять наші більшовики і соціалісти-радикали, що прибравши тогу демократів, себто ніби справжніх американців, припилюють нам назву „фашистів”. До них прилучились тепер ще й „карпаторосси”.

От берім у руки ньюорську російсько-жидівську газету „Новое Русское Слово” з 7. березня б. р. і пригляньмося, що вона там пише з нагоди публичного „диспуту”, який має відбутись 12. березня в Нью Йорку між „представником демократії” між українцями в Америці, себто проф. Н. Я. Григорієвим і москалем В. І. Лебедевим, що то в Нью Гейвен, Конн., назвав У. Н. Союз — фашистським. Отже проф. Григорієв, як пише „Н. Р. Слово”, представляє українські „демократичні маси” в Америці, а точніше „антифашистську і антигітлерівську струю, з центром у Скрантоні” з тим, що органом тої струї є „Народна Воля”. До течії українських самостійників „фашистів”, у протиставленні до „Народної Волі”, є, як пише „Н. Р. Слово”, маса, що „іде за вожаками, що прийняли фашистсько-гітлерівську окрасу”, а органом тих мас є джерзиситська „Свобода”. Згадується zarazом і за У. Н. Союз і пишеться таке: Навіть тому 12 років нинішній фашистський самостійний „Український Народний Союз” називався „Русским Народним Союзом”.

Часопис закликає до масової участі у цій „дискусії” і каже, що українські „демократи” придуть масово поперти проф. Григорієва. Очевидно, що коли глядіти на те тільки як на московсько-жидівський бизнес — то можна махнути на це рукою. Та бачимо, що ці справи сягають куди глибше. Бо такі фальші про „Свободу” і У. Н. Союз пускають своїми писаннями в першу чергу такі часописи як „Народна Воля” і У. Ш. Вісти та такі як п. Григорієв. Ось це нам треба знати і на те звертати увагу, щоб задалегідь захистити нашу імміграцію і наш У. Н. Союз та „Свободу” від тої шкоди, яку можна понести через такі невідповідальні вчинки в часах війни, чи іншої напруженої ситуації, коли то хвилево заважає гістерія, та коли є можливість для різних темних духів використати того роду наклепи, щоб при їх допомозі „розрахуватись” чи пошкодити українській справі-взагалі.

Наше становище.

Супроти цього, коли ті речі підношу, зазначу на тім місці те, що вже нераз було нами піднесене: Наші соціалісти, радикали, соціал-революціонери, чи більшовики не будуть нас в Америці вчити „демократії”, бо Злучені Держави не є соціалістичною ні комуністичною державою. Ми не проповідуємо ні соціалістичного, ні комуністичного, ні монархістичного порядку, так само, як не проповідуємо фашистського чи нацистичного. Ми вважаємо, що ті методи, якими ми піднесли наш нарід в Америці, а зокрема в У. Н. Союзі, є для нас добрі, бо вчать наш нарід самому за себе думати і собою правити.

Зазначуємо, що ми тут в Америці не будемо рішати, які будуть порядки в Україні, а тим самим і в теперішній Карпатській Україні. Наші ідеали, згідно з правдиво американськими, виявляємо ясно й отверто, але, якщо в Ріднім Краю навіть і булиб деякі потягнення, які не є цілком згідні з нашим способом думання, ми, хоч маємо свої критичні завваги, не хочемо робити Каїнової роботи і виявляти їх в такий спосіб, щоб помагати нашим ворогам ще нашими власними руками нищити змагання нашого народу до визволення України. В „Юкраїнен Віклі” даємо часто відповіді англійською мовою на напасти і клевети, які появляються в американській пресі. І висказуємо при таких нагодах наші американсько-українські переконання. Тепер ще видаємо англійською мовою спеціальні брошури про ці справи. Хоч як тяжко доводиться нашому народові в Європі здійснювати ідею Великої України, хоч як скomпліковані є ті міжнародні шляхи, якими актуалізується наша справа, то проте ми глибоко переконані, що український нарід знайде свою власну дорогу, що такі пробєтьє поміж тими колідуючими зі собою суспільними доктринами і заведе у своїй державі такий лад, який відповідатиме духові, характерові й інтересові українського народу. Та найважливіше тепер те, щоб звільнити нашу землю від ворогів І це є наше найважливіше завдання як нації. Ми є тої думки, що ситуація тепер така, що всі ті, що є проти визволення України, будуть ними далі, хоч би ми дали себе на хрест прибити за демократію. Тут не іде про демократію, фашизм чи нацизм. Тут іде про держання українського народу в неволі в першу чергу на те, щоб коштом крові і багатств України могла далі вдержуватись червона московська тиранія, а далі, щоб могли вдержуватись польське „моцарство” і румунське циганство. А такої демократії, що це визнає і попирає — ми не визнаємо. Так ми це розуміємо в „Свободі” й тому глядімо на міжнародні положення і комбінації та різні „ізіми” в подібний спосіб як це роблять всі інші народи в світі — з боку інтересу українського народу. А що цей інтерес не колідуює і ніяк не може колідувати зі справжнім американським інтересом, то ми і не входимо в ніякий розріз з нашим американським патріотизмом. Ми працюємо для здорової Америки і для здорової України.

Наступною точкою програми річного засідання була: дискусія над звітами головних урядників. Маючи на увазі, що першою була дискусія над звітом головного предсідника, то головний предсідник передає провід нарад заступникові гол. предсідника Г. Германові. До дискусії над звітом гол. предсідника зголосились: Д. Капітула, д-р А. Т. Кібзей, С. Слободян, М. Давискиба, І. Лисак і Т. Шпікула.

(Докінчення буде).

недавно, але, як відомо, був польським соймом відкинений та навіть не вписаний до соймових протоколів. Його й заборонено друкувати в часописах. Згідно з тим, що мені заповіджено, акція з територіальною автономією не повинна скінчитись на цій відкиненні польським соймом, а має виринути деінде, перед ширшим світом. А чи це так буде, покаже найближча будучність. У Польщі не так то легко вести тепер українську справу легальним способом навіть і „льоялістам“, бо там панує терор. Тому не диво, що й ця акція іде пиняво. Принаймні так воно здається.

Карпатська Україна

була також у пляні моєї подорожі. Зв'язок, який мав бути навізаний, мав практичну ціль: в порозумінні з проводом Закарпаття розпочати в Америці масову протестаційну акцію проти давнього празького режиму за те, що перевів баламутний шкільний плебісцит та не спромігся дати за 20 років автономії Закарпаттю. Те все я зясував у моїм докладі на засіданні Першої Української Національної Ради в Ужгороді у вересні м. р. Та події змісця посунули там нашу справу куди інде, бо наступав розвал давньої Чехословаччини, а з тим і обави, що нагло може прийти до цілковитого знищення українського доробку на Закарпатті чесько-москвофільською спілкою, а то й загарбання Закарпаття Мадярщиною.

У тому часі надійшла до мене в Європі спеціальна повновасть від У. Н. Союзу і Об'єднання Українських Організацій в Америці, щоб від імені української імміграції допомогати Закарпаттю добитись своїх прав.

Уся та моя політична акція, що була ведена в Європі у цій справі згідно з тим порученням, була ведена на таких засадах, що український нарід на Закарпатті, як і на інших землях, має право до самовизначення, та що легальним речником такого самовизначення на Закарпатті є те, що рішає Перша Українська Національна Рада.

В Укр. Нац. Раді добре розуміли, що завданням української політики на всіх землях має бути в таких хвилях обстоювання права українського народу до повної незалежності. Вони знали далі, що чеська влада в Празі не визнає такого способу думання та схиляється у бік москвофілів, хоч ті останні були властивими ворогами не тільки українців, але й чехів, бо змагали до прилучення Закарпаття до Мадярщини. Ось тим треба собі толкувати це, чому Прага, змушена обставинами дати автономію і Закарпаттю, іменувала перший уряд на чолі з Бродієм, явним зрадником як українців так і чеської держави.

Українське політичне положення було ще скомпліковане з цього боку, що судьба Закарпаття була в багатьох залежна й від того, що діялося в сусідній Словаччині. А там діялися речі, цілком подібні до тих, що їх бачимо сьогодні. Навіть можемо ствердити, що теперішні події, себто змагання Словаччини відірватись цілковито від зв'язку з Прагою, є тільки продовженням того, що зачалось тоді, коли я там був. Словаки не вірили приреченням Праги. Не вірили, що Словаччина дістане такі права, що буде могла дійсно собою сама правити, що з неї заберуться тисячі чеських урядовців, що вона матиме своє власне військо й т. д. І це було причиною, що народня партія Глінки змагала таки до повної самостійності. Чи і які тут були втручання Німеччини — це вже друга справа. Я говорю про те, що знаю і бачив. Для Укр. Нац. Ради це становище словаків було дуже важним, бо якби вони відірвались від чехів, наше Закарпаття булоб відтяте від Праги.

Та проте Укр. Нац. Рада таки заявила за Закарпаття як окрему державу в конфедерації з державами словаків і чехів. Якщоб Словаччина була тоді таки проголосила самостійність, то наше Закарпаття мусіло було зробити те саме. Я домагався від імені української імміграції у тих чинників, у яких мені доводилось бути, права самовизначення для українців на Закарпаттю, включно до повної незалежності з тим, що перша Укр. Нац. Рада є згідна на конфедерацію. Властива і головна моя акція була звернена на Англію, де треба було мати конференції в першу чергу з представниками преси, як англійської так і американської, потім з іншими чинниками, а далі добути послухання в міністерстві закордонних справ. На такі конференції приходив я з відповідними комунікатами, щоб, у всякому випадку були з нашого боку документи у тій, тоді так дражливій, баламутній і напруженій міжнародній справі, якою стала справа Карпатської України, що тоді буквально не сходила день за днем зі шпальт усіх англійських газет. Моїм завданням було звернути увагу, що це Польща веде властиві інтриги, щоб Мадярщина забрала Закарпаття.

Стверджу, що всі політичні потягнення були завзяті по попередній виміні думок з езекутивною У. Н. Союзу і Об'єднання. А там в Європі був я також у зв'язку з Проводом Організації Українських Націоналістів. Ще підкреслю, що бажання Першої Української Національної Ради і тих, що є тепер при владі Карпатської України, знав я з особистого з ними контакту і з того запевнення, яке тоді зложив тодішній посол, а пізніший міністер Юлій Ревай, коли ми ті справи обговорювали на нарадах в Ужгороді.

Також згадаю, що коли у Відні дня 2. листопаду 1938 р. видано в Бельведері рішення, яким признано Мадярщині Ужгород, Мукачеву й Берегове, я зложив від імені української імміграції в Америці протест на руки прем'єра о. д-ра Волошина, а в присутності чехословацького міністра справ закордонних Хвальковського. І то з двох причин: перше тому, що віддано Мадярщині історичні українські міста, а друге, що ніхто не може вирішувати ніякої територіальної української справи, коли не є делегований до такого вирішення самим українським народом, або, коли при такому вирішуванні не є заступлена українська сторона і не дає на те згоди.

Зроблено все, що було можливе.

Український нарід де міг там став в обороні Закарпаття. Те саме можна сказати і про ту українську імміграцію в Америці, що в тих критичних часах стояла вірно при У. Н.

Союзу й в довірю до нього виконувала те, що він дораджував робити. Ми тішимося, що й наша одробина праці й жертви могли причинитись до того, що сьогодні маємо Карпатську Україну зі своїм рідним урядом і зі своїм рідним прапором. Ще багато прийдеться зробити, щоб допомогти вдержати цю нашу державу, охороняючи її перед своїми і чужими ворогами. Тому праця У. Н. Союзу і нашої імміграції не скінчена й на тім полі. І я певний, що вона буде далі продовжуватись і то в збільшенім обемі, бо, як знаємо, вже видвинена в світі не тільки Карпатська, але — і Велика Україна, себто та сама, що була вже й в серці тих піонерів, що тому 45 років про неї мріяли, коли клали перші основи під наш сьогоднішній, так пишно розцвілий — У. Н. Союз.

ЗВІТ Д-РА ЛУКИ МИШУГО, ЯК РЕДАКТОРА „СВОБОДИ“.

Вправді „Свободу“ видає „Українська Пресова і Книжкова Спілка“, але, згідно з ухвалою конвенції У. Н. Союзу, члени організації обов'язані бути її передплатниками. Крім цього „Свобода“ являється офіційним органом У. Н. Союзу. Вже цього досить, щоб з боку Спілки і редакції відчувати обов'язок відповідальності за цей часопис як перед головним урядом У. Н. Союзу так і перед членством. Ось це й є та причина, чому являюся на річних нарадах головного уряду У. Н. Союзу і чому ми зі „Свободи“ почуваємо себе зобов'язаними здати звіт і відповісти на всякі запити, зв'язані з ідеологією часопису чи з тим, що й як виконано з нашого боку для добра і розвою У. Н. Союзу.

Загальне добро — рішало й заважувало.

Ми виходили в „Свободі“ з цього заложення, що вона існує для ідейних, загально-народних цілей. Її давніше закидали, що вона „бизнесова“, бо має у першу чергу на приміті бизнес У. Н. Союзу. Знову інші змагали усіми засобами до цього, щоб вона „не мішалась до політики“, бо це „шкодить бизнесові“, себто приєднуванні членів до У. Н. Союзу в цілях асекураційних. Тепер ніби ті закиди відпали. Виходило, що У. Н. Союзові не повинніб уже робити закидів за політику „Свободи“ і він повинен би робити кращий „бизнес“. Та на ділі таких змін не видно. Бо хоч У. Н. Союз зростає, то не завдяки тим, що його відтягали від „політики“, а затягали до „бизнесу“, а тільки завдяки тим, що саме добре відчують т. зв. „політику У. Н. Союзу“. Бо ні „Свобода“, ні У. Н. Союз, не були ніколи „бизнесовими“ в тім розумінні, щоби мати на думці тільки гроші, заробітки і збивання маєтку. Економічна господарка в У. Н. Союзі й його фінансовий зріст належали до природних, цілком зрозумілих обов'язків організації, бо ж У. Н. Союз являється уже з самої своєї природи фінансовою інституцією. Але з тим додатком, що до „бизнесу“ У. Н. Союзу належало від самих початків дбати про забезпечення національного й духового українського життя в Америці. А далі: допомагати Рідному Краєві перенести його тяжкі страждання, обороняти його перед ворожими наступами та підтримувати на Рідних Землях усе те, що веде нашу націю до визволення. Так воно було з У. Н. Союзом давніше, так воно є у ще більшій мірі — тепер. Ось так ми ту справу розуміємо й в „Свободі“. І в такий спосіб її представляємо, коли самі пишемо про У. Н. Союз, коли поручаємо його нашим читачам.

Напрямок „Свободи“.

Але й це все становить також і зміст самої „Свободи“. Її напрям остав такий самий як той, що був основно обговорений і затверджений останньою Конвенцією У. Н. Союзу. Як в українських справах так і американських гляділи ми не так на тих, що виголошують гарні засади, а більше на тих, що посвячують себе здійсненню тих засад. Рішальним являлася для нас активність, дійсна участь у розбудові Америки чи України.

Нам і тепер приходилося забирати голос у таких справах, задля яких існують глибокі конфлікти, в Америці й в краю. Та ми в таких випадках гляділи на діла, а не давали себе зводити таким загальникам, як „демократія“, „фашизм“, „нацизм“ і т. п., бо вони самі собою нічого не означають, а тут в Америці є засобом для кидання калюмній на немілі особи, групи чи партії. Як відомо, то з тим лихом почали вже боротьбу і справжні американські поступовці. Та коли вже й вони вважають це небезпекою для Америки, то щож тоді сказати про ту небезпеку, яка загрожує з такого поступовання в українсько-американському житті.

„Свобода“ свідомо цього, що має служити загальній українській справі, нашій імміграції, а зокрема У. Н. Союзові. Вона розуміє, що всі ми добре знаємо, що ми живемо в Америці й є американськими громадянами. А це значить, що це вже є природним нашим обов'язком дбати про добро того краю, якого добро є нашим власним добром. До цього „добра“ належать і ті ідеї, які положені в основу Америки. Про це ми добре знаємо і цього пильнуємо. І то не з якогось примусу чи страху, а з дійсного переконання. Знаємо, що як наш У. Н. Союз мав повстати, то тоді з розумом вибрано для цієї події День народин Вашингтона. Це була добре обдуманна маніфестація. Вона мала задокументувати, що та країна, яка прийняла вигнанців з України, є дорога українському народові, та що дорогами є для нього ті, що той край збудували, своєю кров'ю його обороняли, а зі свого розуму уложили такі мудрі засади, які довели цей край до величчя, багатства й світового впливу й значіння. Від часу цього визнання ось тих демократичних ідей нічого не змінилось ні в У. Н. Союзі, ні в тій „Свободі“, що є речником і виразником тих ідей. Ми тільки тепер, маючи до помічі орган, видаваний англійською мовою, себто „Юкраїнен Віклі“, як також тут роджені й виховані молоді сили, ті давні наші ідеї ще більше, ширше й глибше розробляємо. Що більше: Англійською мовою, в численних статтях і дописах, виказуємо, що американська демократія, у своєму правдивому виді, є такою, яку український нарід застосував у своєму державному житті ще далеко перед повстанням Злучених Держав, коли Україна була самостійною державою. Та все те не означає, щоб ми не могли ставитись критично до різних таких посунень, які під плащиком ніби

„демократизму“ розточують американський здоровий організм, а також і наш, затроюючи його комуністичною отруєю, що прибирає часто невинний вид „лібералізму“ чи „соціалізму“, себто тої отруї, яка вже раз завдала важкий удар українському народові. Ми не шукаємо тут в Америці поради ні в якого „інтернаціоналізму“. Ми не дістаємо ніяких поручень чи приказів з Берліна чи Риму, ні від нацистів, ні від фашистів. І є ми за те, щоб також ніхто не діставав поручень і вказівок з Москви чи від Другого чи Третього Інтернаціоналу. Як нам щось не подобається в Америці, ми маємо спромогу добиватись свого права. Не потребуємо звертатись до когось іншого й шукати в нього поради, що й як нам тут робити. Американська конституція дає нам доволі свободи, коби тільки ми хотіли з неї користати. Тому, коли ми займаємося тут ще й обороною того краю, з якого ми, чи наші батьки, вийшли, то робимо тільки те, що було й є ще далі американською традицією: ставати в обороні покривджених, переслідуваних і поневолених народів. Тому ми цілком не дамо себе залякати щодо цього, що проповідуємо потребу допомоги революційній боротьбі нашого народу з окупантами українських земель. І не лякаємось, коли хто пробує нас страшити, що ми підпіраємо „терористів“. Бо в тім краю можна й це робити, особливо, коли це ведеться так явно й отверто, як ми це ведемо. Миж свідками, що от дня 26. березня б. р. в Нью Йорку об'єдналося 38 ірландських організацій, під проводом CLAN NA GAEL та „IRISH REPUBLICAN ARMY VETERANS, INC.“, щоб відновити в Америці рух за повне визволення Ірландії, себто за її об'єднання з північною частиною, що є під владою Англії. Нова ірландська організація виступає під назвою „UNITED IRISH REPUBLICANS“, а її головним лідером є радний міста Нью Йорку MICHAEL J. QUILL. Організація ця заповіла, що хоче здлати симпатії Америки для революційного змагання об'єднати цілу Ірландію, та що для цієї цілі збиратиме гроші, так як збирала мільйони від симпатиків в 1921 році. Організація хоче видавати газету з виразним напрямом створити з Ірландії край з 32 повітами, виявляючи виразно свої симпатії до терористів, що недавно тому вчинили по різних містах Англії бомбові вибухи, щоб змусити таким чином Англію забратись з Ірландії. Як бачимо, цей рух є звернений проти держави, з якою Злучені Держави тепер у найбільшій приязні, з якою творять т. зв. „демократичний блок“. Та ніхто не каже, що це рух „проти-американський“. Шож тепер говорити про нашу допомогу визвольній акції для визволення України? Вона то вже цілком не колідує з інтересами Америки. І що важніше: не буде колідувати.

Боротьба з наклепами.

Наші вороги намагаються представити ось ту працю не-українською, замовленою з Берліна і т. п. Ми добре розуміємо у цьому ролі большевиків, бо це їхнє діло виступати тепер ніби в обороні „демократії“ і тим способом виконувати свою кертичну роботу. Так вони обдурюють американців не тільки щодо нас, але й в інших випадках, вкрадаючись таким чином в американські організації, робітничі юнії, до університетів чи інших шкіл і т. п. Ніби ведуть боротьбу з „фашизмом“, а виціплюють большевицьку заразу. Та, як бачимо, це вже забагато й для Америки. Ошуство зачинає виходити наверх. І ось таким чином виявляється вже охоронні закони проти „червоних“, як от в ньюйорським стейті, де не поміг навіть опір губернатора Лімена. І не вдалося розтягнути цей закон на „фашистів“, як до цього дехто прямував, бо посли і сенатори вже краще поінформовані щодо цього, що є властивою і правдивою загрозою Америки. З цього не виходить, що вони симпатизують з фашизмом. Ні. Вони тільки не пішли на большевицько-ліберальну вудку, щоб добачувати фашизм там, де його нема. А ухвала проти-комуністичного закону в Вашингтоні вказує також на те, що й американський політичний центр уже пізнав комуністичну небезпеку, що то зачала розкладати вже й американську армію і флоту.

Очевидно, що ми дивимось здоровими очима на ухвалення того роду законів, бо вони можуть стати згодом для американських реакціонерів претекстом і для інших цілей і порохунків, що моглоб стати загрозою для американської свободи. Та чи і тут не винна ота нахабна і кертична большевицька робота, що весь час займається звичайним донощицтвом на немілі їй групи чи організації й нацьковує проти них американське громадянство й американський уряд, клеймуючи їх „фашистами“, не-американськими установами, партіями чи газетами?

Під тим оглядом не відбігла далеко від большевиків і наша „соціалістично-радикальна“ група. Не думаю тут наводити те, які є політично-ідейні розходження між „Свободою“ і цією групою, бо це є вже надто добре відомі речі. Та який не був би підхід цієї групи до теперішнього українського національного руху й тісно звязаної з ним акції посилення революційного напруження українських мас, то він повинен мати на увазі, що це є наша власна справа, внутрішня, чисто українська. Так ми і ставимось до таких справ. А далі таке: наприклад в Англії нікому і в голову не впаде назвати Чемберлейна чи Галіфакса „комуністами“, чи навіть симпатиками большевиків, коли їм інтерес їхньої держави поручає піти на баль, влаштований советським посольством. Культурна Англія, у всіх своїх партіях, розуміє, що їй треба дістати советський ринок збуту, що англійська торговельна місія має в цій справі добити згоди з Советами в Москві, а тому в Лондоні треба цій акції підготувати ґрунт. Тому й ідуть найвищі державні функціонари на советський баль. А і з того, що Чемберлейн їздив до Мінхену і нараджувався з Гітлером, не назвали його „нацистом“, як не назвали його „фашистом“, коли перемовнював з Мусолінієм. А чи ми українці, не маючи своєї держави і своїх державних мужів, не мусимо часами виступати в подібних випадках від імені партій чи організацій? Вправді наші ролі куди менші, але чи менші наші завдання? Вправді люди, з якими доводиться говорити нашим висланникам, часто займають куди нижчі становища ніж це булоб тоді, колиб

наші висланники говорили від імені України як великої держави, але чи це змінює суть справи? Нам треба також мати в різних краях своїх людей, що працювалиб для нашої справи, себто для справи — української. Та з цього, що хтось сидить і виконує таку працю у Відні чи Берліні, ще не виходить, що він уже є „нацистом“, що поширює в українському народі німецький націонал-соціалістичний світогляд. Таке саме є і з тим, що сидить наприклад у Римі. Ні одна американська газета не закине другий „фашизм“, коли знайде в ній, наприклад, симпатичний опис її кореспондента якогось виступу Мусолінія з нагоди якогось фашистського свята побіди чи чогось подібного. Ніхто не напише, що такий кореспондент поширює в Америці „фашизм“. І тоді, коли американські кореспонденти описували триумфальний візд Гітлера до Відня і те, як люди цілували заболочені колеса від його автомобілю, то ніхто з американців не закидав ні тим кореспондентам, що так е описували, ні тим газетам, що таке передавали, що вони поширюють „нацизм“ в Америці. Коли американські газети описали героїство армії ген. Франка при обороні Альказару, чи звірства червоної еспанської армії, то в цьому ніхто в Америці не добачував поширювання симпатій для диктатури і фашизму. Та все те виглядає цілком інакше, коли пише „Свобода“, коли про це пише український кореспондент з Відня чи Берліна. Тоді, в розумінні наших большевиків і радикал-соціалістів, це вже „фашизм“ чи „нацизм“. Ще большевиків моглиб ми зрозуміти, бо ті судять після себе. Думають, що як вони є рабами Сталіна, хоч сидять в Нью Йорку, то як можна не бути „нацистом“ в Берліні, а „фашистом“ в Римі, і не працювати для Німеччини чи Італії, а для України? Ось так думають большевики. Але і так розуміють це наші соціал-радикали. Виходить, що однакова в них душа і однакова етика. Тому я і не дивуюсь, коли вичитую в „Народній Волі“ з дня 7. лютого 1939, ч. 14) таке: „Редактор тої газети (себто „Свободи“) промовляв з контрольованого гітлерівцями радіо у Відні і йому дозволили це робити“. Це написано в „Н. В.“ як додаток до того, що „Свобода“ ніби друкувала „заклики, щоб Карпатську Україну віддати під протекторат Гітлера“. Оттак собі сказано в „Н. В.“. Дуже „невинно“ та ще з порадою, щоб „не гніватись“ за таке. А далі у цій „Народній Волі“ дають ще мені пригадку такого роду: „...д-р Мишуга, котрий говорив на тому засіданні (себто „Об'єднання“), що „вже нині федеральні агенти випитують наших провідників і з тих допитів видно, що в руках тих агентів є певні доноси на наші національні інституції й деяких наших людей“, повинен пригадуватись, чи він своєю поведінкою і писаниною в газеті, якої є редактором, не нарбив сам „доносів“ на цілу українську визвольну справу“.

Я не звертав би уваги головних урядників на такі речі, якби не те, що живемо в дуже „гарячих“ часах, коли небезпека вибуху світової війни не минула. А нам ще тому яких 8 місяців відгрожувано, щоб ми пригадали собі часи світової війни, бо в скорому часі може з нами статись далеко гірше. Себто може статись зі „Свободою“ і У. Н. Союзом, бо тим панкам, що так погрожують, іде ніби про „народне добро“. Очевидно, що большевики грозять нам у своїй пресі цілком отверто. Але це вже належить до їх „фаху“.

Це є факт, що я був у Відні й говорив через радіо. І це є факт, що мене ніхто не змушував говорити інакше, як я тоді говорив від імені української імміграції. І фактом є те, що мені передали через українців від заряду радіової стації, щоб я не сказав щось такого, що далоб притоку до дипломатичної інтервенції з боку Польщі чи Мадярщини, бо й так уже уряд засипаний протестами, з яких останні дали до розуміння, що якщо будуть продовжуватись атаки на ті держави через радіо, то будуть зірвані дипломатичні зносини.

В голові „Народної Волі“ не може поміститись, щоб моїм мені у Відні дозволити говорити, як я не є „нацистом“ чи там „гітлерівцем“. Колиж я говорив, то видно, що редактор „Свободи“ є гітлерівцем, а як так, то і гітлерівською є „Свобода“. А що „Свобода“ є офіційним органом У. Н. Союзу, то й гітлерівським є У. Н. Союз. Себто всі ми є „чужими агентами“, не-американцями. Я тільки не можу собі тепер уявити, що то було би, колиб так редактор „Свободи“ як журналіст чи як громадський діяч мав був інтерв'ю з якимсь нацистичним провідником, або з Гітлером, як це буває з американськими громадянами чи журналістами. Тоді певно наші „оборонці“ демократії завиліб в один голос, щоб його вигнати з Америки, коли вони вже витягають аж такі далекосіглі консеквенції з так прихильно прийнятої Рідним Краєм промови через радіо про те, що думає українська імміграція в Америці про українську справу. Саме та промова внесла певне заспокоєння у край щодо деяких справ. І це виразно підкреслив „Новий Час“.

Федеральний агент, що розпитував мене на кораблі, знав дуже добре про те, де я був і що робив. Знав навіть за перешкоди, які мені роблено в справі візи до Англії, як і те, що в англійським консуляті в Парижі списувано зі мною цілу годину протокол про ціль моєї політичної поїздки, випитуючи докладно про наше відношення до Німеччини, а навіть і те, чи ми ведемо нашу акцію за згодою американського уряду. А коли я запитав агента, чи в Вашингтоні є які закиди проти мене, чи тих, що мене вислали, він рішучо заявив, що нема ніяких, та що саме те, що Вашингтон відноситься до нас з довірям, є причиною, чому він прибув на корабель, бо тут не розходиться про те, щоби були такі закиди проти нас, в які можна повірити, а про те, щоби дати авторитетні відповіді на закиди, пороблені ріжним нашим виднішим громадянам і нашим організаціям, пороблені „кимсь“. Хто ті донощики, не тяжко було догадатись, коли мені перечитувано десятки ріжних закидів. Уже сама стилізація зраджувала джерела.

Ось ті речі доводиться мені тут урядово піднести, щоб ми знали, хто, коли і яку прислугу робить тепер українському народові й українській справі, коли як не злочинно то нерозважно цькує проти українських часописів чи на-

НАБІЖУЧІ ТЕМИ

АНГЛІЄЦЬ ПРО НІМЦІВ.

Розглядаючи причини, що заставляють Німеччину бути загрозой світовому миру, лондонський тижневик „Обсервер“ знаходить головні причини в німецькому національному характері.

Центральною рисою німецького характеру, на думку цієї газети, є страх бути оточеним з усіх боків ворогами. В цьому страху є почуття жаду для себе самого. Далі в німців є нахил не добувати справжнього життя, а замість цього вірити в преріжні казки, що з життям не мають нічого спільного. Німець відчуває дуже болючо, як його інші люди не люблять. Це все є признаки почуття нищотності.

Такі речі про німців виворив тижневик, що від самого обняття влади в Німеччині Гітлером усе стояло за те, що Англія й Німеччина можуть погодитися, а повернувшись проти Гітлера й Німеччини доперва по занятті Чехії Німеччиною.

ДВІ КУЛЬТУРИ.

З опису німецького духа „Обсервером“ можна легко догадатися, що англіїці займають в цих рідких справах інше становище.

Англієць осуджує почуття жалю до себе самого. Для англіїця це признака слабкої дитини, негідна дозрілого чоловіка. Вірити в казки, а не добувати справжнього життя вважається в декотрих народів гарною признакою; для англіїця це теж признака дитинства, без огляду на те, чи людина, яка цю признаку показує, має голу губу чи вуся на губі. Англіїцям теж байдуже, що його інші не люблять, а його думку, це дитина, що ще не виросла й не розвинулася чуттєво від родинного дому, почувається ніяково, як її не люблять.

Люди, що в таких справах займають так-протилежні становища, не можуть жити з собою мирно.

АМЕРИКАНЕЦЬ ПРО АНГЛІЙЦІВ.

Сказали англіїці прикрі речі на адресу німців, як розчарувалися в можливості налагодити з ними мирно свої відносини, та сказали й інші народи прикрі речі на адресу англіїців, коли зневажилися в англіїців.

Трапилося таке в час міжхвилювання договору між Гітлером і Чеймберліном, коли багатьом людям здавалося, що Чеймберлін поламав свої засади й обіцянки.

При тій нагоді журналіст Дж. С. Коліс написав був в американському журналі „Нью Републік“ статтю під наголовком: „Потка про англійську душу“, і в цій статті казав, що англієць не має серйозності, щирості й послідовності. Він не здібний на остаточні рішення. Англієць нездібний на основність. Він не може глибоко вірити в щонебудь. Він не признає своїх переконань остаточними, тому від них часто відступає. Він не має пристрасної віри в ніщо й в найважливіших справах займає становище змученої приязні. Він є толерантний для найбільшої глупоти й найбільшого грубіянства.

Через те англіїці як народ є повинні невдачниками в інтелектуальних і артистичних справах. Їх ідеалом є джентельменство, а за джентельменства вони вважають чоловіка, котрий потрапить вигодою промову до мішаного збору, нікого не ображаючи. Та не будучи доброю інтелігентцією ні добрими артистами, англіїці є добрими політиками: їх увесь успіх політичної держави. Англіїці виноють ве-

НА СТІЛЕЦЬКІЙ МОГИЛІ

Ранню весною, як сині стонились,
Як степи і ниви в зелені оповились,
Там під небоскляном співа і звенить,
Малий жайворонок свій псалом свіротить.
На нивах, ледачих ще блищить роса,
До сонця пеміхаєся вся божо краса,
Гей, гей серед поля висока могила,
Весна її чаром своїм оповила.
На ній хрест дубовий високо сторчить,
Про наші визвольні змагання свідчить.
Батько з малим сином в ті весняні дні,
Прийшли, щоб глянути на могили святі.
Хлопчина до батька шебече, пита:
Чия то могила висока така?
Тут у тій могилі багато їх спить,
І про волю долю, про майбутнє спить.
Хлопчина на батька цікаво глядить,
Хто там в тій могилі під землею спить.

І про чью волю і про долю спить?
Тут, моя дитино, сплять наші стрільці,
Наша краса, мрія, наші молодії,
Що славно боролись, життя віддали,
Щоб нам легше жилося на рідній землі.
Ось тут на той хрест дитино дивись,
Там на хресті знайдеш різблений напис,
Хто там спочиває, хто віддав життя
За волю народу, за його права.
Хлопчина споглянув і напис читає,
З голови шапчину поспішно зіймає,
А в очах голубих слези мерехтять,
Молитву побожно уста шепотять.
Скінчивши молитву і на позір сів,
Присягу дитині на могилі склав:
Як виросту дужий, кріс буду носити,
Нашу Україну буду боронити.

К. Маланчукова.

ВІРИТИ ТІЛЬКИ В СЕБЕ У ПУСТИНІ

Бу-Сада.

З нагоди сумних подій, що з ними зв'язана трагедія Карпатської України, львівський часопис „Неділя“ написав статтю п. н. „За честь, за славу, за народ!“. В ній автор зазначає, що бувають речі, що про них ніяково писати чорнилом. Хотілось би отворити серце і писати кровю. Між іншим читаємо там таке:

Тепер уже не будемо вірити нікому й нічому. Тепер уже не будемо „орієнтуватися“ на ніяку з світових потуг. Тепер зачнемо вчитися вірити в себе! Шлях до тієї віри показали нам наші закарпатські Брати-Герої.

Бо тільки подумаймо, тільки подивимся на те, що сталося й на те, що застинувало.

Коли вже Гітлер справді зрадник і обманець, то зрадник і обманець він не тільки нас. Не тільки хитрих Чехів і примітивних Словаків. Могутня Англія, амбітна Франція, союзна Італія, опинилися теж в ситуації, на яку в першу хвилину, можна було реагувати тільки чуттям. За одну ніч утратили Чехи не тільки державу, самостійність, майно в державних арсеналах і в державних скарбниціях. Вони „додали“ до того ще свою честь — виявилися найнікчемнішими з народів, що їх знає історія! Показали себе нікчемними су-

проти переможних Німців і так жеж нікчемними провокаторами супроти Українців, з часими, повинні їх була поєднати спільна загроза. Перед одними впали ниць, кинулися лизати лапи переможця й заперили себе й світ що неволя принесла на німецьких штиках, це їх частя, визволення від клопотів самооборони й небезпек боротьби. Так бодай говорив до мікрофону їх „історичний“ президент Гаха. Других вони зрадили за всіма правилами Юди — здезорганізувавши їхню самооборону, де могли, там їм стріляли у спину, а де вже не могли стріляти, там денунціювали. Справді в переломових для Європи безневних днях показали перед світом та історією всю безодню своєї підлоти.

А ми? А наші закарпатські брати. Не заломили рук, дізнавшись про те, що Німцям уже не подорож до Карпатською Україною. Не послухали „дружніх порад“ німецького агента, що радив їм „погоститися з мадярами“. Не збентежилися провокацією Прхали. А хоч з першого моменту знали, що ніхто їх не допоможе й ніщо їх не спасе, вхопили за зброю! Ні пяди землі не віддали даром, ні кроку взад не поступили без бою!

В чотирокутнику нестрельних, що так страшно нагадує нам уже раз пережитий нами чотирокутник смерті, рішили радше згинуть, а не скапитувати. І гинуть і не капітулюють досгодо! Вони, — ці наші Брати — пригадали, що понад віру й довіру до „союзників“ є ще віра в себе, крім дипломатичних комбінацій є ще боротьба, є ще саможертва, безнадійна й даремна може на сьогодні, але важна, конечно, невідклична на завтра, на майбутнє, що його може створити й забезпечити тільки віра, воля і кров героїства!

КОНЦЕРТ
СОКІЛ-РУДНИЦЬКИЙ
DETROIT MUSEUM OF ARTS
У ПЯТНИЦЮ, 28. КВІТНЯ 1939.
FRIDAY, APRIL 28, 1939
8:30 ввечір.
Вступ 75 центів і \$1.00

ПОВІДОМЛЕННЯ
Подається до відома українському громадянству міста НЬЮ БРІТАН і ОКОЛИЦЬ, що
ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ УКР. НАР. СОЮЗУ

відбудуться
В НЕДІЛЮ, 30. КВІТНЯ (APRIL 30, 1939)
В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛІ, 11 ERWIN PLACE, NEW BRITAIN.
Простіться українську молодість, щоб явилася громадою, а нашим обов'язком, родичі, подбати, щоб всі ваші діти прийшли на ці так-важливі збори. Покажіть, що ми вже зрозуміли вагу нашої організаційності.
Збори почнуться точно в 4. годині пополудні. На зборах буде промовляти постійний організатор А. Маланчук.
Комітет.

УЖЕ НЕБАГАТО ЧАСУ ОСТАЛОСЯ! ПОСПІШІТЬСЯ!
УКРАЇНЦІ, ЩО ХОЧУТЬ ВІДВІДАТИ
СВІТОВУ ВИСТАВУ В НЬЮ ЙОРКУ,
вже попитують нас за вигідні комнати до винайму підчас вистави поденно або потижнево.
УКРАЇНЦІ, ЩО МАЮТЬ КОМНАТИ ДО ВИНАЙМУ
В ОКОЛИЦІ ВИСТАВИ,
можуть оголошуватися в „Свободі“ за СПЕЦІАЛЬНИМИ ЦІНАМИ.
АДМІНІСТРАЦІЯ.

почку, за ним ідуть поодинокі „улед-наїди“ (танцівниці), в яскравих одягах, із золотими ланцюгами та монетами, кожна таксамо на долоні має лямпочку. Останні ідуть музиканти, два з ручними бубнами, два з флетами. Танцівниці та музиканти сідають на килимах під стіною, озивається флет, бубни бунять дико. Виступає одна танцівниця, в руці в неї дві хустки та починає танець кохання. В танці нема нічого непристойного. Між танцівницями була теж славна Чайша, якою захоплювався один французький письменник. Вона також співає. Командант Де Ляфарг переклав мені одну її пісню:

„Коханий, твої очі темні, наче ніч, однаке вони світяться наче вогні в далечі. Люди кажуть, що найгарніша в Уед Бу-Сади; я не знаю чи воно так, однаке знаю, що ти найсильніший. Чому кажеш мені ждати, мій пане? Я твоя слуга, та з вічкування я хора. Ходи до мене, я терплю муки кохання. Ходи до мене!“

Лягуантські пальми.

На другий день рано їдемо далі до Лягуану, де, як кажуть знавці, ростуть найвищі пальми Альжирі. Дорога чимраз гірша, їде аж до висоти 3,600 стіп. Дуже холодно, краєвид значно змінився. Нема вже виноградників, нема дерев, лише великі простори вкриті травою, званою гальфа (еспарто). З цієї сильної трави виплітають різні річі. Траву цю для експорту збивають у бали. Недалеко Джельфи є величезні склади цієї трави, а звідси висилають її до Франції та Англії. З трави цієї роблять теж папір, дуже добрий, однаке дорогий.

Далі їде дорога вділ, вже вечір, а студінь така, що, здається, прийдеться замерзнути. Та нараз наче у казці вирінає перед нами пальмовий сад, а серед нього дім із ясиними вікнами, готель серед пустині. Ми є в Лягуаті.

У ідальні сидить велике товариство, елегантні пані, під пальмами грають чорні музиканти із військовим залогом, при барі жартують молоді люди. Високі пальми колишуться лагідно у вечірньому вітрі, а з сусідніх огородин несеться союджний запах жасмину.

Лягуат має свою залого. Ця оаза є військовий осередок пустинного степу, який простягається аж до Гардаї. В європейській дільниці гарні доми з аркадами. Дільниці туземців із вузькими вулицями мальовничо вгору. Тут є і мошея. На вулицях працюють пильні робітники, споміж яких годиться згадати шевця, що підзельовує туземцям обуви, прикроюючи підшови з автомобільної старої гуми. Діти бавляться в якусь гру палочками. Прачки перуть білія у потоці, туристи фотографи фотографують їх, однаке за це мусять платити по франкові. Мала вуличка веде до монастиря білих сестер, які вчать арабських дітей різного ремесла, м. і. ткацтва. Ремесла вчать тут діти починаючи від шестого року життя.

Трохи подальше є дім найзнатнішого араба тієї околиці Бач Ага Джельюля, начальника „лярб“. Лярби це бедуїнські племена, що і наметами та чередами мандрують широкими просторами аж до Гардаї, від „даї“ до „даї“. Заглиблення, в яких назбирається трохи води називаються „даї“. Тут росте трохи трави, кілька кущів дрозжиль на вітрі, невеличкий пісковий горб дає деякий захист від сонця. „Дая“ це не оаза, однаке за яких п'ятдесят літ може перемінитися в оазу. Покинуто кочовики мандрують від „даї“ до „даї“, розкладають намети та пасуть вівці.

ТЕПЕР
МОЖЕТЕ ПРИКРАСИТИ
СВОЮ ХАТУ
АРТИСТИЧНИМИ РЕЛІГІЙНИМИ
ОБРАЗАМИ В УКРАЇНСЬКІМ СТИЛЮ
бо накладом „Теми“ у Львові
вийшли
прекрасні кольорові релігійні образи
в українському стилі:

ПРЕЧ. МАРІЯ,
ЦАРИЦЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ
з написом:
„Молися з нами за наш народ“.
(Ілюстрації не дають поняття про красу кольорів оригіналів. Ті що їх уже купили, не можуть собі їх нахвалитися.)

І С. У. С.
ДОБРИЙ ПАСТІР
з написом:
„Благодарю українських нив“.
(Ілюстрації не дають поняття про красу кольорів оригіналів. Ті що їх уже купили, не можуть собі їх нахвалитися.)

Кожний образ (без білої обвідки) має 18 цалів висоти й 13 цалів ширини.

Як їх опрацює в золочені рами, будете мати справжню артистичну прикрасу.

Один образ 80 центів, пара \$1.50.

Замовляйте в книгарні „Свободи“:

SIVIOBODIA

81-83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Мужчини відважні воїтники і добрі ловці. Їх пан це Бач Ага Джельюль, могутній приятель французів. Йому 75 літ, та він ще зовсім кремезний. Французи за його вірність відзначили його великим орденом легії, тому, як хто фотографує його, він усе відкидає взад свій брудний плащ, щоб видно було широкі червону стяжку.

Був це зшиток із ростиного паперу „гальфа“.

Яку годину пізніше надтягала хмара саранч. Не була велика, а всеж довга на кількасот стіп. Вкрила геть доволі висохлі поля. Багато тут їсти саранча не мала, а всеж нічого не оставляла поза собою. Арабські діти їдять саранчу живцем.

(За П. Блюком переповів М. Н.).

Подорож із начальником бедуїнів.

Цей начальник „лярб“, себто бедуїнських племен провожав нас рівниною яких тисяч миль, поміж високими каналами аж до Гардаї, міста криїни, у країні Мсаб. У тій країні є ще шість інших міст сексти мозабітів, яких прогнала правдива секта мослемів. Це міста Беріане, Меліка, Бу Нура, Ель Атсуф, Герафа, а найцікавіше з усіх, замкнене святе місто Бені Іген.

Бач Ага Джельюль сидів у нашому возі, з високим турбаном на голові, виглядав наче який божок пустині. Коли наближалися які з ватажків племені, авто зупинялось й вони цілували його в уста, рамена, по руках. Колиж він їхав далі, діти не бігли за нами, щоб просити милостині, мешканці пустині кланялися та клали руки на чоло і груди.

Так само було у Бордж Тім-сельфті, обведеному муром каравансерай, що був власністю сина Бач Аги Джельюля. Тут витали нас дуже світлоно: Кайди (начальники) сусідніх місцевостей прийшли в білих і червоних плащах. Повели нас, як знатних гостей, до личної кімнати, прибраної килимами та гостили чаєм і радою „Америку“. Має ним стада Хван Карденас, що від довгого часу живе в Нью Йорку.

СПАЛИЛИ ТРУМНИ, ЩОБ НАГРІТИСЯ.

Французькі часописи повідомляють з Перініан, що єспанські втікачі облягли нічю групарию у Сент-Сіпрієн і по-вигнали мошні з труни, які порубали та спалили, щоб нагрітися. На другий день треба було шукати за новими трунами, щоб поховати померлих.

АМБАСАДОР?

Піо визнанні уряду генерала Франка, він іменує амбасадором „Америку“. Має ним стада Хван Карденас, що від довгого часу живе в Нью Йорку.

ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ
буде висвітлюватися:

У ФІЛЯДЕЛЬФІІ, ПА.

CINEMA ART THEATRE, 6th AND POPLAR STREETS,

ВІД 26-ГО КВІТНЯ ДО 4-ГО МАЯ, 1939.

Фільмова Компанія Авраменка.

Антін Страшніров.*)

КРОВАВИЙ ПОРІГ
(Криваві праги).

Заки почався похід, наші головні сили пішли в напрямі Тутракану та Сілістрії. Праве крило, то загалом була залогата твердині в Варні. Сюди налетіла 8. полк, завзяті хлопці з прибережжя. Румуни мали в Добруджі три полки піхоти та трохи кінноти, а відкритий від Добруча аж до моря мали обсадити москалі і їх кіннота.

Ботево було у ворожих руках. Румунська погранична сторожа заняла становище всього кілька кроків від моста. Наші наколесники з Варни, одна сотня, мали зайняти міст негайно після виводження війни. Ах, наколесники знали, яку важну точку вони мали перед собою: одинокий залізничний міст до Добрича, порога Румунії — їх одушевляло це важке завдання.

Коли Румунія рушила проти Австро-Угорщини, вся східна Болгарія зірвалася на ноги. Нарід гострив зброю, навіть старі вимахували сокирою і косю, жовчів із 1913 року закипіла. Наших кілька полків на границі Добруджі ждали та ждали на виводження війни. Чому не виводили її? Чи наш уряд іще не міг рішитися? А тим на горючому сході кровилися серце: Чи ми не пімстимося за 1913 рік? І сотня наколесників із Варни з'явилася перед ботевським мостом неспокійна, невдоволена, огірчена.

Ранок того дня був дуже ясний, однак нелиця варнійців нахмарені, Варнійці лежали скриті в густих кущах перед мостом. Були вже у розпущі. Все ще ні? Все ще ні? Вкінці прийде безсмерно вертатися?

Нараз передня стійка сповіщає, що зустрілася з румунами: вони збираються, зняли прапор із митної станиці. Чи ті москалі заберуться? Коли так, то передім напевно зни-

*) Антін Страшніров народився 1872 року в Варні над Чорним морем. На 14-тому році як бланний сирота скитався по Румунії як ремісничий челядник. Старався, щоб його призначили до гімназії, та все його видавляли за „наїдо голосну поведінку“. Також у халбурбській школі біля Філіппополя не пішло йому краще: мусів покинути вже після двох місяців. Потім аж до 1895 року був сільським учителем і проводив селянських ватаг. У тих часах з'явилися його перші оповідання із селянського життя, зовсім реалістичні. В 1896 році учився історії літератури в університеті в Берліні швейцарським, опісля був учителем літератури в болгарському місті Відні. Від 1901 року видавав упродовж десяти літ у Софії поважний місячний журнал, писав повісті, драми, був сім літ парламентарним послом, а один рік працював як провідник у Македонії.

щати міст, болгарський міст! А наколесники прийшли задля цього моста, це їх міст, хоч він у цю хвилину ще волосський. Всі позирають на свого поручника, свого провідника: таж він, ради Бога, повинен дати приказ...

У гушавині вирине жіноча хустка. Вона підпозає ближче, це жінка з Ботева. Селяни прислали її, добрі болгарі, які пронохали: „Румуни нападуть на вас, сину! Село вас перестерігає. І моє серце каже мені це... Мій чоловік похоронений під Чаталдженю... Вважайте добре, діти!“ Вона дрижить, відважна, схвильована її цей учинок.

Очі наколесників заискрилися: „Може війна вже виводжена — мокани хочуть напасті на нас — чи то ще мало виправдання, щоб ми вдарили на них?“ Так говорять їх очі, а небаром теж і язик.

Вони кажуть це своему поручникові. Він усміхнувся холодно, наче татарин. Приказав устатитися розстрілюю та йде у наступ.

Так. Так сталося. Війна починається.

Румунські гармати якості почали працювати. Та наші не зв'язують, ідуть вперед, з найкращими багнетами, у наступі перебігають кризь палубу скорострілів і займають міст.

Тут натрапляють на дві румунські сотні, подвійна сила, яка лише в першому переполосі відступила з моста.

Розгоряється нерівний бій, а все Бошево, наче в божевілля, бере в ньому участь: мужичини, жінки, діти — всі біжать через перешкоди наколесникам на поміч.

Румуни не хвилюються. Сальвами засипають безборонну юрбу, одних відганяють назад, інших убивають.

НАІЗРУЧНИШИЙ ЛИНВОСКОК.

Долковник Юзеф Бек, польський міністер заграничних справ, котрого один журналіст назвав найзручнішим лінвоскоком в європейським цірку.

(загалом одинадцять) — а ті, що все таки передісталися, зараз уставляються в ряди: мужичини у розстрілю, жінки та діти несуть патрони. Чи після такої події — можуть іще наколесники думати про відступ?

Коло четвертої години полудня ворог, що й так був сильний, дівав підмогу, жан дармів. Положення наколесників було розпучливе. Их командант, поручник Костов, згинув. Вкінці вже прийшов телефонічний приказ: „Відступати назад на рівнину на південь від моста тай там зайняти приграничну твердиню!“

Та тут в одному з наколесників озвася крик розпучки мешканця Добруджі. Слаті Добрей звався він, рядовик. Як сотня наколесників помало стала відступати, став він ганьбити, стріляв безупину та не рушився з місця.

— Та ходи, Слаті! — стали каикати його звідусіль.

— Я не віддам моста, — закричав добруджець у бішеній люті. — Не віддам тіла вбитого поручника!

— Таж є приказ відступити. Слаті Добрей мало що не плаче з люті.

— Не віддам моста. Боже, я не віддам їм поручника.

А наколесники? Один за одним відривається від відступаючих і стріляє на румунів. Бішений Слаті стріляє влучно п'ятьох неприятеїв, одного за одним із одного магазника. І знову реве, опанійний своїм успіхом:

— Стріляйте їх, тих собак! Бачите, вони вмирають? Стійте, люди! Горе моканам! Бийте їх!

Слаті підповз уперед, підвісив трохи та кричить до румунів:

— Це наша земля, ви собаки!

Потім знову звернувся до товаришів і кричить нелюдським голосом:

— Я не віддам моста! Не віддам!

Га, коли вже він не хоче віддати його, то годі його оставити самого одного? Наколесники вертаються всі, кидаються на землю побіч Слатія, стріляють і кричать, як і він:

— Не віддамо моста! Господи, не віддамо його! Хіба по наших трупах, ви прокляті собаки!

— Румуни — хто тому ви не? — не важилися наступати. Так то міст остався в болгарських руках. Нічю опісля славний командант Варни перекинув своїх людей до Ботева, а переполохані румуни втікли аж до Валіджи та Балчанка.

Підстаршина наколесників телефонічно здав звіт про по-

дію. Самособою, згадав теж про непослух Слатія Добрева та про те, що наколесники були вірні своєму приятелю. Коли мешканці Варни на другий день рано хоронили свого поручника серед поля, остилого трупами, Слаті Добрей був уже підстаршиною, за відвагу одержав золоту медаль.

— А денний приказ згадував його як героя зпід Ботева.

Прийдуть літа миру, будуть святкувати поминки та співати пісні. Одну також про залізничний міст під селом: як поручник Костов і наколесник Добрей, урятували честь болгарської зброї, честь живих і мертвих.

(Із болгарської мови переклав М. Н.)

ВІДОЗВА

ДО ОДНОСЕЛЬЧАН С. КУТИ.
ПОВ. СКАЛАТ.

Я отримав лист з рідного села від членів читальні „Прогресу“, в яким вони пишуть, що хоч є у них 160 членів, то проте не мають де приміститись. Супроти цього вони взяли за будову власного Народного Дому, та просять нас, тут в Америці, допомогти їм в цій ділі. Вони дослівно пишуть:

„Ми маємо вже 25 тисяч п'яти цегли і троха каміння на будову. А в листопаді минулого року внесли просьбу до воевідства про дозвіл на заміну поля, 800 кв. метрів парохіяльного городу, що проти церкви, на парцелю під будову. Бо у нас тепер без

воевідського дозволу не вільно продати ні купити, ані замінити, ні найменшого клаттика землі. А того пів морга поля, яке ми хочемо замінити за площу під будову, ми купили давніше. Отже, коли нам дозволять вимінити ту площу, то з весною задумуємо братись до будови, хоч на це треба багато грошей і праці. Але з вірою в успіх ми будемо завзято поборювати всі труднощі і перешкоди, аби тільки побудувати дім, що став би окрасою і гордістю нашого села.

Добре булоб, якби перевести в Америці серед наших крайнів збірку на ту ділі. Ми залуцаємо Вам повностасть на таку збірку і просимо дуже, займіться тим, а ми будемо дуже вдячні“.

Підписані: Онуфрій Кушнір, голова; Микола Мостецкий, писар.

Я від себе прошу всіх наших односельчан, деб вони не були, а головню тих, що є в Вунсакет, Р. Ай., щоб відізначили на ту відозву і зібрання поміж собою збірки на ту ділі і вислали їх до рідного села, там де треба. За близькими інформаціями можна звертатись до мене.

Антін Кушарський,
300 Bergen St., Newark, N. J.

СУМНІВНІ ЦИФРИ.

Час до часу в польській бруківній пресі з'являються революційні цифри про успіхи т. зв. ревіндикації душ на Волині. Ми бачимо різні числа: 2, 10, 12 тисяч, а не так давно аж 200,000, себто яких 17—18 відс. усього українського населення Волині, а це інакше кажучи — кожний 6-тий українець уже „ревіндукувався“.

З багатьох фактів, які кажуть, наскільки бруківна преса перебільшує та штучно роздмухує звичайнісінькі явища, вистане вказати на один. Скільки-то гомону було в бруківній пресі про православного вийта українця з Бугрина на Рівенщині, який змінив віру й національність, буцімто потягнув за собою маси й обіцяв „навернути“ цілу гміну! А що є в дійсності? Відійшли від православ'я й українства згаданий вийт, дорожник і ще кілька осіб. Зате національна свідомість мешканців Бугрина й околиць зросла після того незвичайно.

Отже Бугрин, як і інші подібні села, повинен бути для нас осторогою перед сумнівними, іноді зовсім неправдоподібними цифрами бруківної преси.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

У Ньюарку, Нью Джерсі, померла по довгій недугі в суботу, 22. квітня,

АННА ПРИСЯЖНА.

Походила з села Ліса, повіт Підляський. Приїхала до Америки в 1912 році. Мала при смерті 40 літ. Налікала до багатьох українських товаришів, між іншими була діяльною членкою співачого товариства „Богиня“ у Ньюарку. Похоронена була влітку та одну дочку сироту.

Похорон відбудеться у вівторок, 25. квітня, в 9. годині ранку, з власного мешкання, 504 Савт 11-та вулиця в Ньюарку. Вічна їй пам'ять!

БРАЗИЛІЙСЬКЕ РАДІО ПРО
УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ

Бразилійське радіо з Сан Паульо передавало 18-го березня радіограму, присвячену українським справам. Радіо-програму для цих авдіцій з'явив славний письменник Мілтейро-Льоватто.

ДО ХОРИХ

Багато жінок і чоловіків, що терпіли зариводу тяжкої недуги цилунка, серця, нервів, ламбого, ніг, паралізу й багатьох інших небезпечних недуг, є нині здорові. Без рішучості, що Вас болить і як довго зверніться до нас, ми нині, а знайдете повну раду українським мові. Можна також писати до:

ХІРОПРАКТИЧНЕ БЮРО

185—2nd Ave. (піл 12 вул.) New York. Години: від 10. рано до 8. веч. В неділі: від 10. рано до 1. поп.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР,
ХІРУРГ І АКУШЕР

321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.

Tel. GRAMERCY 5-2416.

Урядові години: рано від 10 до 12. Ввечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

МИРОН ЛИТВИН

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

Без рішучості, як далеко поза Ньюарком. Враз потреби телефонуйте до нас. Обслуговує широкі міста. — Office: 383 MORRIS AVENUE, cor. Springfield Ave. NEWARK, N. J. Phone: Essex 3-5347

ІВАН БУНЬКО

Новий Український Удиртейкер заряджує погребам по ціні так низькій, як \$150. Обслуговує найкраще.

JOHN BUNCO

Licensed Undertaker & Embalmer 437 E. 5th St., NEW YORK CITY. Dignified funerals as low as \$150. Telephone: Gramercy 7-7661

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК

ЗАНІМАЄСЯ ПОХОРОНАМИ В BRONX, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ

129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y.

Tel. Orchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL 707 PROSPECT AVENUE, (cor. E. 185 St.), BRONX, N. Y. Tel. Melrose 5-6877

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

(90)

З тремтінням серця Геркуф відхилив двері і поглянув до нутра кімнати. На превелике їх міста гноми спали. Их однострої висіли на кілках. Гноми були такі безпечні у тій своїй підводній лодці, що ніколи й на думку їм не приходило, щоб їх хтонебудь нападів. Тарзан і Геркуф станули в порозі і вичікували хвилину, чи котрий не збудиться.

Якби котрийнебудь був зарухався, Тарзан мав його навіки „заколювати“ до сну. Але гноми спали твердим сном. Геркуф і Тарзан здійняли однострої і почали їх надягати на себе. Цілий час вони не зводили очей з гномів. Один з гномів зарухався. Тарзан насторожився до нападу. Але гном знов успокоївся і захорпів. Тепер Тарзан з Геркуфом почали виходити.

Тихцем вони прикрили двері і Геркуф попровадив Тарзана до „повітряної кімнати“, звідки виходило у воду. Зачинивши за собою двері Геркуф пустив воду до кімнати. Вода почала заповняти кімнату і їх заливати. Але вони були в своїх одностроях цілком безпечні. Коли кімната була залита водою, Геркуф відкрив двері до виходу у воду.

Вони вийшли з підводної лодки, немов би з хати на двір. Почалась їх мандрівка по дні озера. Тарзан не мав ще такого переживання ніколи. Поволі, немов якісь опирі вони ступали крок за кроком, ледви дотикаючись до дна. Довкруги росли водні рослини, тут і там перегидалися риби, черепахи. Та вони все йшли далі, в напрямку тої кімнати, в якій була замкнена Гелена.